

Forebyggende arbeid

En community-psykologisk studie av endringer etter forebyggende intervensjon

Camilla Blestad og Tuva Engen

Masteroppgave ved Psykologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2015

Forebyggende arbeid

En community-psykologisk studie av endringer etter forebyggende intervensjon

© Camilla Blestad og Tuva Engen

2015

Forebyggende arbeid: En community-psykologisk studie av endringer etter forebyggende
intervensjon

Camilla Blestad og Tuva Engen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Camilla Blestad og Tuva Engen

Forebyggende arbeid:

“En community-psykologisk studie av endringer etter forebyggende intervensjon”

Hovedveileder Inger Skjelsbæk og biveileder Brita Bjørkelo.

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker hvordan bekymringssamtaler og ruskontrakt virker for å skape endring hos ungdommer, sett fra et community-psykologisk og et økologisk perspektiv. Det ble gjennomført semistrukturerte intervjuer med 8 ungdommer som utgjorde primærdata, 6 intervjuer med politi og 2 helsesøstre som utgjorde sekundærdata. Analysemetoden som ble anvendt var tematisk analyse. Resultatene fra analysen viste positive fortellinger om endring og negative fortellinger om endring. De positive fortellingene innebar et godt møte med politi og helsesøster, og positive endringer i etterkant av intervensjonen. De temaene som underbygget og forklarte de positive fortellingene om endring handlet om personlige endringer og nye og endrede relasjoner, som kom ungdommene til gode. De negative fortellingene om endring handlet om mindre gode opplevelser i møtet med politi og helsesøster, og få endringer i etterkant av intervensjonen. De temaene som underbygget og forklarte de negative fortellingene om endring handlet om få personlige og relasjonelle endringer. Oppgaven argumenterer for at det å slutte med rus skaper flere gevinster i form av relasjonelle og personlige endringer og at ungdommen selv bidrar til å påvirke sine omgivelser. Videre argumenteres det for at CP bidrar med økt forståelse for hvordan kontekstuelle faktorer bidrar til endringene ungdommene beskriver. Avslutningsvis diskuteres funnenes betydning for forståelsen av samspillet mellom individ og samfunn, endringenes konsekvenser for ungdommen, dens relasjoner og forebyggingsperspektivet, og videre betydningen for politiet og helsesøsters arbeid. Tilslutt diskuteres studiens begrensinger.

Emneord: Community-psykologi, økologi, intervensjon, ruskontrakt, bekymringssamtale, empowerment, well-being, endring.

Forord

Først og fremst vil vi takke ungdomsinformantene for at de tok seg tid til å dele sine historier med oss. Vi vil også takke politibetjentene og leder for forebyggende enhet for masse informasjon og personlig engasjement, som har hjulpet oss i prosessen. Videre vil vi takke helsesøstrene for deres bidrag.

En stor takk til hovedveileder Inger Skjelsbæk for kravene du har stilt, alle mailene du har besvart da vi var desperate og kommentaren «bra damer!» som reddet oss i innspurten. Videre vil vi takke biveileder Brita Bjørkelo for engasjement og nyttige innspill i prosessen.

Takk til Petter og Linda for korrekturlesing. Takk til Ole Jacob Madsen for at du har bidratt til en kritisk tenkemåte og en ny innsikt om psykologien, gjennom hele masterprogrammet.

Jeg, Camilla, vil videre takke min Mathias for støtte og oppmuntring (og matlaging) til tross for at du har vært i tilsvarende prosess selv. Jeg vil også takke mamma, for at du alltid stiller opp når jeg trenger det. Vil også rette en takk til mine venner som heier på meg.

Jeg, Tuva, vil takke Håkon for tålmodighet, engasjement og oppvask til tross for at du også har hatt for mye å gjøre. Videre vil jeg takke familien min for middager, kjøring, støtte og positivitet. Jeg vil også takke vennene mine som har minnet meg på at det er et liv etter master.

Vi vil også takke hverandre for gjensidig respekt, støtte og oppmuntrende snaps. Sist, men ikke minst, vil vi takke katten Sawa og hunden Milo, for dyp støtte og kos!

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	1
Forebyggende arbeid og intervensjoner	3
Teoretisk rammeverk.....	6
Community-psykologi.....	6
Intervensjoner	9
Empowerment og well-being som mål for CP.	9
Metode.....	11
Sosialkonstruksjonisme og kvalitativ forskning	11
Valg av metode.....	11
Informanter og rekruttering	12
Gjennomføring av intervjuet	14
Refleksjoner rundt utføring av intervju	15
Transkribering	16
Etiske betraktninger.....	17
Tematisk analyse	17
Gjennomføring av analyse.....	18
Analyse	20
Positive fortellinger om endring.....	21
Tema 1: Ny relasjon	21
Tema 2: Mer glede i livet	23
Tema 3: Positivt syn på seg selv	25
Tema 4. Å velge bort venner	26
Tema 5: Annet forhold til venner	27
Tema 6: Mer åpenhet i forholdet til foreldrene	27
Tema 7: Mer interesse fra foreldrene	29
Negative fortellinger om endring	30
Tema 8: Vedvarende negativ relasjon til mor	31
Tema 9: Velger sin egen familie	32
Tema 10: Mangel på støtte	33
Generell diskusjon.....	36
Studiens begrensninger	38
Avslutning	38

Litteraturliste 40

Vedlegg

Vedlegg 1: Ruskontrakter

Vedlegg 2: Intervjuguiden

Vedlegg 3: Godkjennelse av NSD-søknad

Vedlegg 4: Informert samtykke

Introduksjon

Barne- og ungdomskriminaliteten har i de siste årene sunket (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a, s. 13), og samtidig har forebyggende arbeid fra politisk hold vært en uttalt prioritet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 170). Tidlig innsats rettet mot unge lovbrøyttere er en prioritert oppgave for politiet, og det uttales i “Handlingsplanen for forebygging av kriminalitet” av Justis- og beredskapsdepartementet (2013a, s. 22) at det skal rettes et fokus mot unge lovbrøyttere og at “tidlig og rask intervensjon er viktig for å snu en uheldig utvikling og forhindre videre kriminalitet i fremtiden”. Det er derfor rimelig å anta at nedgangen i ungdomskriminalitet kan henge sammen med det økte fokuset og innsatsen på forebyggende arbeid i politiet.

En slik tidlig og rask intervensjon som handlingsplanen viser til kan være en bekymringssamtale eller ruskontrakt/urinprøvekontrakt (heretter kalt ruskontrakt) (se vedlegg 1). Disse intervensjonene vil være i fokus i vår studie og vil derfor nevnes kort her før de utdypes senere i oppgaven. En bekymringssamtale er et verktøy som benyttes av politiet for ungdommer under 18 år, og som anvendes ved bekymring om en ungdoms atferd knyttet til kriminalitet. Samtalen brukes for å kartlegge og identifisere risiko- og beskyttelsesfaktorer i en ungdoms liv (Lie, 2015). Bekymringssamtalen retter seg mot både ungdommen og dens foresatte. Kartleggingene som gjøres under samtalen handler om hele familiens livssituasjon, ikke bare om bekymringen rundt ungdommen. Bekymringssamtalen er ment å være en måte for å finne frem til ungdommens og de foresattes egen motivasjon og evne til å kunne påbegynne en positiv endring av egen livssituasjon (Politidirektoratet, 2011, s. 10).

I forbindelse med bekymringssamtaler hvor rusmisbruk er årsaken til samtalen tilbys ungdommene ofte en ruskontrakt. En ruskontrakt kan benyttes i situasjoner hvor mindreårige, det vil si ungdom under 18 år, er tatt eller mistenkt for å røyke, selge eller kjøpe hasj eller cannabis¹. Kontrakten kan eksempelvis inngå som en del av en påtaleunntatelse, altså ved at de slipper straff dersom de forplikter seg til kontrakten eller ved at den er frivillig². Denne kontrakten er en avtale mellom politiet, de foresatte og ungdommen, som innebærer at ungdommen skal avgi urinprøver i et visst antall måneder til enten lege eller helsesøster i kommunen. I mange tilfeller innebærer ruskontrakten at ungdommen skal gå til en rekke samtaler hos sin lokale helsesøster³.

---

¹ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

² Personlig intervju med politibetjent, 2014.

³ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

I denne oppgaven regner vi bekymringssamtalen og hele perioden med ruskontrakt med påfølgende samtaler som en intervensjon. I psykologien er intervensjoner en benevnelse som ofte brukes om en prosedyre eller en teknikk som er utarbeidet for å bryte med, forstyrre og/eller endre en pågående prosess (Reber, Allen & Reber, 2009, s. 397), som for eksempel å endre en type atferd, et tankemønster eller en tilstand. CP-intervensjoner begynner ofte med å kartlegge situasjoner, få i gang ønsket endring for deretter å opprettholde endringen (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 234-236).

Innenfor den tradisjonelle psykologien har det vært et stort fokus på individet, og det har derfor vært preget av individualistiske forklaringer på hvorfor individet handler, tenker og føler slik det gjør (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 5). Ved å anvende en slik forståelsesramme i vår oppgave ville vi sett på ungdommens atferd og problemer både som noe som *oppstår i* individet og som *forklares av* individet. Eksempelvis indikerte en studie av Dobkin, Tremblay, Mâsse og Vitaro (1995) at et individs egenskaper og karakteristikk er avgjørende for utvikling av rusavhengighet. I tillegg viste en studie av Mâsse og Tremblay (1997) at unge gutters personligstrekk ved ung alder kunne predikere tidlig bruk av rusmidler senere. Disse studiene bruker individuelle karakteristikk som prediksjon og forklaring på ulike fenomener og føyer seg dermed i rekken av individualistiske forklaringer innen den tradisjonelle psykologien.

I kontrast til denne individualistiske tankegangen, studerer community-psykologien (heretter kalt CP) på sin side individet i dets kontekst (Riger, 1993, s. 279). Dette betyr at det innenfor CP råder en tankegang om mer kontekstuelle forklaringer på atferd og tenkning. CP har derfor et mer helhetlig perspektiv på individet. Innenfor CP er ideen om at individet ikke kan forstås adskilt fra deres kontekst svært tydelig, og er følgelig den ledende tankegangen i miljøet (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 5). Dette perspektivet er også nært knyttet til Bronfenbrenners økologiske modell (1977, 1979) som fokuserer på *samsillet* mellom individet og dets omgivelser. Modellen deler individets kontekst inn i ulike systemer som alle påvirker individet.

Knyttet til bruken av intervensjoner, ser vi på den ene siden at tradisjonell anvendt psykologi gjennomfører intervensjoner *etter* at problemer allerede har utviklet seg, mens CP som behandlingstilnærming på sin side fremmer viktigheten av forebygging og tidlig intervensjon (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 6). Bekymringssamtale og ruskontrakt har som formål å virke forebyggende. Målet med disse intervensjonene er å endre ungdommens

atferd og unngå fremtidig kriminalitet⁴. Fordi CP fremmer forebygging anser vi dette teoretiske rammeverket som en egnet forståelsesramme for å undersøke virkningen av bekymringssamtale og ruskontrakt. Vi ønsker å se på ungdommers endring gjennom perioden med intervensjon, altså bekymringssamtale og gjennomføring av ruskontrakt. På bakgrunn av CPs kontekstuelle fokus ønsker vi å se på hvilke samspill som utarter seg i intervensjonen og de endringene hos ungdommen som skjer *utover* det å slutte med rus. Forskningsspørsmålet for denne oppgaven er derfor: *Hvordan kan vi forstå virkningen av forebyggende intervensjon ved å anvende et community-psykologisk perspektiv?*

Forskningsspørsmålet vil bli besvart ved å analysere intervjuer av 8 ungdommer som har vært inne til bekymringssamtale og gått på ruskontrakt. Disse intervjuene vil regnes som primærdata. I tillegg analyserer vi intervjuer av 6 politibetjenter som gjennomfører bekymringssamtaler og av 2 helsesøstre som gjennomfører samtaler i forbindelse med ruskontrakten. Disse intervjuene regnes som sekundærdata. Hva det innebærer at noen intervjuer regnes som primære eller sekundære data vil vi redegjøre for i kapittelet om metode.

Vi vil først utbrodere fenomenet forebyggende arbeid og intervensjoner før vi vil redegjøre for det teoretiske grunnlaget for oppgaven. Vi vil deretter presentere og analysere våre funn, gjennom anvendelse av CPs teoretiske rammeverk og Bronfenbrenners økologiske modell (1977, 1979). Funnenes betydning og studiens begrensninger diskuteres, før vi oppsummerer og konkluderer.

Forebyggende arbeid og intervensjoner

“Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer” (Lie, 2015, s.19). Politiets forebyggende arbeid assosieres ofte med forebygging av antisosial atferd og utrygghet (Lie, 2015, s. 19), og indikerer derfor ikke bare at politiet skal forebygge lovbrudd, men også det å forebygge atferd som kan være assosiert med lovbrudd i fremtiden. Bekymringssamtalen er et viktig forebyggende middel, og er, som nevnt innledningsvis, en samtale som benyttes av politiet for ungdom under 18 år som har begått lovbrudd eller som de tror kan ha gjort noe kriminelt. Samtalen skal ansvarliggjøre både ungdommen og dens foresatte for å unngå fremtidig kriminalitet. Hensikten med bekymringssamtalen er at man ønsker å hjelpe ungdommen til å endre atferd (Lie, 2015, s. 121) før det kan få altfor store sosiale, personlige og juridiske konsekvenser for de det gjelder.

---

⁴ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

En bekymringssamtale kommer i stand ved at politiet får tips eller informasjon knyttet til en ungdom. Denne informasjonen kan eksempelvis komme frem gjennom en straffesak, gjennom tips fra ansatte i helsevesenet, skole, foreldre eller ungdommens vennegruppe⁵. Politiet kan etter loven kreve at ungdom og foresatte møter til bekymringssamtale dersom det er mistanke om at ungdommen har begått lovbrudd, men det finnes også frivillige bekymringssamtaler som gjennomføres dersom politiet er bekymret for ungdommens atferd, men ikke nødvendigvis mistenker ungdommen for å ha begått lovbrudd (Lie, 2015, s. 119). I politiloven (1995, § 13-4) vises det til at det er mindreårige som “det er grunn til å tro at har begått en straffbar handling” som kan pålegges å møte til bekymringssamtalen med sine foresatte for å forebygge ytterligere kriminelle forhold. Terskelen for å innkalle til bekymringssamtale er derfor lav, fordi politiet kan begrunne det med at de har grunn til å tro at ungdommen kan ha gjort noe kriminelt, men det trenger ikke å foreligge bevis.

Politiet som arbeider innenfor forebyggende enhet, følger en veileder for gjennomføring av bekymringssamtalen, utarbeidet av Politidirektoratet (2011). Denne veilederen har en rekke punkter på hvordan gjennomføringen av en slik bekymringssamtale skal foregå, knyttet til temaer å snakke om og håndteringen av ungdommen (Politidirektoratet, 2011). En bekymringssamtale starter gjerne med en innledende fase der politiet snakker med både ungdommen og de foresatte om hvorfor de er kalt inn til samtale og litt om de formelle rettighetene de har, eksempelvis at de ikke trenger å snakke hvis de ikke ønsker det og at samtalen vil bli registrert i politiets registre⁶. Deretter er det vanlig at politiet snakker med ungdommen alene, før de snakker med foreldrene alene. Det rundes deretter av slik det startet, med en felles samtale med både ungdommen og foreldre (Politidirektoratet, 2011, s. 33, 36-37).

Politiet har ansvar for de *umiddelbare* årsakene til kriminalitet så dersom det under bekymringssamtalen fremkommer dypereleggende årsaker til ungdommens atferd, skal ungdommene overføres til andre hjelpeinstanser innenfor for eksempel helsevesenet (Lie, 2015, s.119). Dette innebærer at dersom det kommer frem temaer under samtalen som bedre håndteres av for eksempel psykolog, skal ikke politiet påta seg den oppgaven, men sende denne saken videre og opplyse ungdommen om dette. Det samme gjelder dersom det kommer frem saker eller forhold som ville gjort bekymringssamtalen om til et avhør, i den forstand at det eksempelvis kommer frem hendelser som gjør at politiet må anmelde ungdommen. Da

---

⁵ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

⁶ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

skal ungdommen og foreldrene raskt gjøres kjent med at dette kan medføre en anmeldelse og deres rettigheter i forbindelse med det (Politidirektoratet, 2011, s. 11).

Noen av ungdommene som blir innkalt til politiet for å ha en bekymringssamtale er involvert i narkotikamisbruk, spesielt bruk av hasj og cannabis. Et alternativ som politiet tilbyr disse ungdommene, er å begynne på en ruskontrakt⁷. Ved å samtykke til ruskontrakt forplikter ungdommen seg til å avgi urinprøver i et visst antall måneder (von Münchov, 2014). Det er vanlig å avgi urinprøver på helsestasjonen eller hos legen, men det er politiet som regnes som kontrollorganet, da det er de som kan anmelde dersom prøvene de avgir er positive⁸.

I mange tilfeller har ungdommene også samtaler med en fra helsevesenet knyttet til avleveringen av urinprøvene (von Münchov, 2014). Slike samtaler kan eksempelvis gjennomføres hos helsesøster. Samtalene inngår som en del av ruskontrakten og de har som formål å hjelpe ungdommen på veien mot å bli rusfri, men samtalene kan også ta opp andre utfordringer ungdommene har. Under disse samtalene er det ofte et stort fokus på hva ungdommen ønsker å snakke om, i tillegg til et fokus på holdningsendring⁹.

Hvordan gjennomføringen av forebyggende arbeid i politiet generelt foregår varierer fra distrikt til distrikt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 171-172). Dette innebærer blant annet at det ikke er fastsatt klare retningslinjer for ruskontraktens varighet (von Münchov, 2014). Fordi bestemmelsene omkring gjennomføringen av dette gjøres lokalt (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 171-172) er det heller ikke klare bestemmelser om hvorvidt kontrakten innebærer faste samtaler med helseapparatet eller helsesøster. Blant ungdommene i vår studie hadde 6 av de 7 som gikk på ruskontrakt jevnlig samtaler med sin helsesøster gjennom ruskontraktens periode.

Det har blitt gjort lite forskning på konsekvensene ved anvendelse av ruskontrakt for ungdommer (Actis, 2015). Med dette menes at det foreløpig er lite kunnskap om deltagerne faktisk slutter med rus og kunnskap om opplevelsen av den. Det finnes altså lite informasjon om hva slags virkning ruskontrakten egentlig har og det er dermed et felt som har behov for mer forskning og informasjon. På bakgrunn av at det er gjort lite forskning på området er dette et område vi ønsker å undersøke nærmere.

---

⁷ Personlig intervju med politibetjent, 2014.

⁸ Personlig intervju med helsesøster, 2014.

⁹ Personlig intervju med helsesøster, 2014.

Teoretisk rammeverk

Vi vil i det følgende gjøre rede for det teoretiske rammeverket som legges til grunn for oppgaven; community-psykologien og herunder Bronfenbrenners økologiske modell (1977, 1979), samt en forklaring av de sentrale begrepene empowerment og well-being.

Community-psykologi

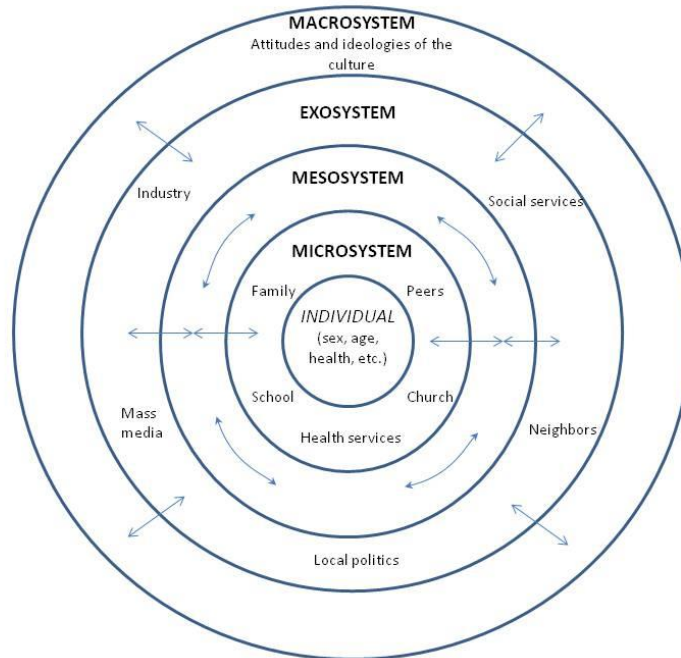
Begrunnelsen for valget om å bruke begrepet *community-psykologi* (oversatt fra det engelske begrepet *community psychology*) gjennomgående i oppgaven bunner i at det ikke finnes en god norsk oversettelse av begrepet. Det engelske begrepet *community* lander et sted mellom de norske termene *samfunn* og *nærmiljø* som ikke fanger essensen av hele begrepet community-psykologi (Carlquist, Nafstad & Blakar, 2007, s. 282). Dette er fordi termene samfunn eller et nærmiljø ikke dekker fokuset på ulike *communities*, her oversatt til *felleskap*, som er av relevans for oppgaven og som vil utbroderes senere. Vi har derfor valgt å anvende det norske begrepet community-psykologi (CP).

Ifølge Nelson og Prilleltensky (2010) er CP en psykologisk retning som fokuserer på å forstå mennesker i den konteksten de befinner seg i gjennom å analysere menneskelig ulikhet og sosial urettferdighet. CP har et kritisk utgangspunkt hvor hensikten med forskningen er å frembringe kunnskap som handler om å arbeide mot undertrykkelse av mennesker. Formålet er å skape innsikt i hvordan individer kan oppnå frigjøring, i form av *empowerment*, og gode livsvilkår, i form av *well-being*. Disse begrepene vil utbroderes senere i teorien.

Ved å ta kontekst i betraktning kan CP bidra til å forstå hvordan et hjelpeapparat kan hjelpe individer med ulike former for problemer (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 5). Tradisjonelt sett har psykologien vært opptatt av at endringer hos mennesker må skje hos individet selv, og at årsakene til individets atferd, tanker og følelser ligger hos individet (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 6). CP tar utgangspunkt i et økologisk tankesett om individet. Prinsippet om økologi handler om samspill mellom individet og miljøet de befinner seg i (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 77), som betyr at individet påvirkes av sine omgivelser og omgivelsene påvirkes av individet. Dette innebærer at det er forholdet mellom individer og kontekstene de befinner seg i som er fokuset for vitenskapelig analyse innenfor CP (Nelson & Prilleltensky, 2010).

Urie Bronfenbrenner (1977, 1979) utviklet en modell (figur 1) for forståelse av dette samspillet som tar utgangspunkt i individet og dets karakteristikk, men som også viser hvordan individet kan påvirkes av kontekstuelle faktorer på ulike systemer. Individets karakteristikk og kontekstuell påvirkning kan ikke hver for seg bidra til å forklare

menneskelig atferd, tenking og resonnering. Denne modellen består av ulike systemer som gjensidig påvirker hverandre og som vektlegger samspillet mellom individ og samfunn. Det betyr at endringer i ett system kan skape ringvirkninger i et annet system (Bronfenbrenner, 1977, 1979; Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 77). I tillegg anses individet som aktiv og delaktig i påvirkning av sine omgivelser (Gardiner & Kozmitski, 2008, s. 22).

Figur 1: Bronfenbrenners (1977, 1979) modell.

Individet kan påvirkes av de nære mikrosystemer som familie og venner, men også av settinger som individet direkte interagerer med jevnlig (Bronfenbrenner, 1977, 1979). Videre kan individet påvirkes av mesosystemet som er forholdet mellom ulike settinger i mikrosystemet og av eksosystemet som kan være utenforstående deler av livet som har en indirekte påvirkning, som media, individets nabolag og bestemmelser som vil ha en innflytelse på individet (Bronfenbrenner, 1977, 1979). I tillegg kan individet bli påvirket av makrosystemet, som kan omhandle eksempelvis økonomiske, sosiale og politiske systemer eller ideologier i samfunnet (Bronfenbrenner, 1977, 1979). Bronfenbrenner la senere til et nytt system, kronosystemet, som handler om hvordan hendelser i livet til individet kan ha en innvirkning på utviklingen deres (1986), men vil ikke være av relevans for denne oppgaven.

Ved å bruke Bronfenbrenners modell (1977, 1979) antar vi at bestemmelsen om gjennomføring av intervensjon befinner seg på eksosystemet fordi dette er en bestemmelse som vil påvirke ungdommen, men at helsesøster og politi også befinner seg på mikrosystemet

når de samhandler med individet. I tillegg vil det politiet representerer, nemlig lover om rett og galt, på et vis kunne være med på å plassere dem innunder makrosystemet. Vi undersøker en intervensjon som innebærer at politiet har *direkte* kontakt med ungdommen og makrosystemet vil derfor ikke være relevant for forskningsspørsmålet. Familie og venner befinner seg også i mikrosystemet og forholdet mellom eksempelvis familie og politi utgjør mesosystemet.

I hvert av disse systemene vil individet interagere med ulike former for fellesskap. Sarason (1974) snakker om at fellesskap kan være alt fra familie og venner, til kolleger, religiøse grupper eller organisasjoner (s. 153). Videre forklare Sarason (1974) at en fellesskapsfølelse handler om det å oppleve tilhørighet med andre, gjensidig avhengighet, et ønske om å gi og gjøre noe for andre som man kan forvente tilbake, og følelsen av å være en del av en større og stabil struktur (s. 157). Det er et gjensidig samspill mellom individ og fellesskap, hvilket betyr at individet kan påvirke sine fellesskap samtidig som fellesskapet også påvirker individet (Dalton, Elias & Wandersman, 2007, s. 176). I vår studie vil vi se på interaksjonen mellom ungdom og politi/helsesøster og mellom ungdommens og dens relasjoner, som et samspill mellom ulike fellesskap.

CP fokuserer på at de som skal hjelpe individer med problemer, bør tenke og praktisere på en kontekstuell måte. Dette bør gjøres for å unngå den individualistiske tendensen som kalles "victim-blaming" (Ryan, 1972). Individbaserte teorier har tendenser til å se en persons problemer som individuelle, hvilket kan føre til at individene føler at de selv er skyld i sine egne problemer selv om det egentlig kan være kontekstuelle faktorer som spiller inn og påvirker individet (Madsen, 2010, s. 29-30). Et eksempel på dette kan være en ungdom som opplever mye stress og problemer hjemme og derfor tyr til rus. Rusen ville dermed kommet i fokus som problem, i stedet for de egentlig årsakene, altså problemer hjemme. Ved å gå bort fra denne tankegangen og ved å rette et fokus på økologi, fremmer CP på sin side et syn som heller søker å se utover individet og dets problemer, ved å forstå individet og problemet i sammenheng med større kontekst (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 5).

Som tidligere nevnt skiller CP seg også fra den tradisjonelle anvendte psykologien ved at forebygging og tidlig intervensjon vektlegges fremfor behandling av problemer som har utviklet seg over lang tid (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 6). Det forebyggende perspektivet knyttes til den økologiske tankegangen ved at man antar at psykososiale problemer gjerne har flere årsaker. Man fokuserer ikke på å se på individet alene, men søker å forstå konteksten og

at årsakene til problemer kan være sammensatte på ulike områder i individets liv (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 85). Forebyggingen og intervensjonen bør derfor ta i betraktning flere områder i individets liv.

Intervensjoner. For å kunne hjelpe individer med å mestre problemer i livet deres og for å styrke deres personlige ressurser, kan en innenfor et CP-perspektiv gjennomføre såkalte individuelle intervensjoner (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 229-230). Slike intervensjoner skal bidra til å finne individets styrker og se hvordan disse kan anvendes videre i livet deres, i motsetning til å legge all fokus på problemet individet har (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 230).

Innenfor CP-intervensjoner skiller Nelson og Prilleltensky (2010) mellom ameliorative (lindrende) og transformativ (transformerende) typer. Lindrende intervensjoner knyttet til forebygging handler primært om å øke for eksempel selvtillit, ferdigheter og støttesystemer, altså beskyttende faktorer. Transformerende intervensjoner, derimot, er mer fokusert på å endre maktforhold og undertrykkelse, samt å redusere risikofaktorer, som for eksempel fattigdom og rasisme (s. 155-156). Politiet og helsesøster arbeider primært med individer for at de skal kunne holde seg unna bekymringsverdige atferd. Politiet og helsesøster arbeider gjennom bekymringssamtale og ruskontrakt, på en lindrende måte fordi de søker å hjelpe individet og styrke det for at de skal unngå atferden de prøver å få bukt med¹⁰.

Joyce, Wolfaardt, Sribney og Aylwin (2006) gjorde en metaanalyse av studier som så på effektene av intervensjoner. Funnene indikerte blant annet at intervensjonene ga individene bedre mestringsfølelse, større følelse av kontroll, større tilfredsstillelse over eget liv og bedret selvbilde som noen av de positive følgene. Disse positive følgene omhandler primært individet, men det å arbeide på denne måten kan også gi positive effekter på det relasjonelle planet. De fordelene som følger av å arbeide individuelt kan skape positive ringvirkninger på andre områder ved at de eksempelvis kan bedre relasjoner i individets liv (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 232).

Empowerment og well-being som mål for CP. Community-psykologen Julian Rappaport introduserte konseptet om *empowerment* på 1980-tallet (Rappaport, 1981, 1984, 1987), hvor han fokuserte på at man må jobbe *med*, ikke *for* andre mennesker. Han argumenterte for en tilnærming hvor terapeuter skulle jobbe med individer for å fremme deres selvbestemmelse og kontroll og hovedfokus skulle være på å øke mulighetene for at individer skulle være i stand til å kontrollere sine egne liv (Rappaport, 1981, s. 15).

---

¹⁰ Personlig intervju med helsesøster og politibetjent, 2014.

En studie av Lord og Hutchison (1993) fant at empowerment handler om prosessen for oppnå makt og kontroll i eget liv og det å ha troen på seg selv og sine evner. Informantene i studien opplevde også flere endringer gjennom prosessen med å oppnå empowerment blant annet bedret selvfølelse, mer positive relasjoner til familie og venner, følelsen av større kontroll over livet og større deltagelse i eget liv. Umiddelbart kan en CP forståelse av empowerment gi en indikasjon på at det er en individbasert konstruksjon fordi fokuset ligger på individets egen kontroll over livet. Lord og Hutchison (1993) fant imidlertid også at empowerment er noe individet ikke oppnår alene. Empowerment oppnås i samhandling og relasjon til andre rundt en. Prillelensky, Nelson og Peirson (2001) forklarer empowerment i sammenheng med at “power and control are not just abilities people are born with; these are capacities that are developed in constant interaction with the social environment” (s. 145).

Det ligger med andre ord en antagelse om at empowerment er noe som oppstår, en mulighet som foreligger, i samspillet mellom individ og dets miljø, ikke noe som oppstår i individet eller miljøet alene. Det betyr også at prosessen med oppnåelse av empowerment er relasjonell, og at det kan være vanskelig å oppnå empowerment alene (Alsop, Bertelsen & Holland, 2006).

Oppnådd empowerment er antatt å bidra med mer enn bare en makt over eget liv, men også makt til å skape endringer i sine relasjoner og omgivelser for øvrig. Rappaport (1987) påpeker at man også er opptatt av hvordan empowerment på ett nivå, for eksempel i individuelle intervensjoner, kan påvirke andre nivåer, som individets sosiale kontekst og omgivelser (s. 133). Det indikerer at det økologiske perspektivet som CP vektlegger også er fremtredende i forståelsen av empowerment. Empowerment regnes derfor som både en prosess, en prosess med å oppnå makt over sitt liv og sine omgivelser, og et utfall av prosessen, faktisk makt over sitt liv og omgivelser (Zimmerman, 2000, s. 46).

Nært beslektet med empowerment finner vi *well-being*. Well-being kan defineres som “a positive state of affairs that involves a transaction between individuals and supportive relationships and environments that results in meeting the needs of individuals (Nelson & Prillelensky, 2010, s. 46). Well-being er derfor en positiv tilstand og noe som ikke oppstår hos individet i isolasjon, men er et resultat av samspillet mellom individet og dets omgivelser. Prillelensky, Nelson og Peirson (2001) skriver at positive forhold må legges til rette for oppnåelse av well-being, men at i noen tilfeller kan faktorer i eller utenfor individet kompensere for ellers negative forhold, såkalt *resiliens*. Slike faktorer kan eksempelvis være individuelle styrker (s. 150).

Videre kan well-being eksistere på ulike nivåer. På det individuelle nivået vises well-being i form av blant annet selvfølelse og kontroll og viser derfor hvordan well-being kan knyttes til empowerment. På det relasjonelle nivået vil det virke positivt dersom individet opplever støttende forhold og deltagelse i sine nettverk (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 30). Cowen (1994) fremmer i denne sammenhengen at individers omgivelser og sosial støtte er viktig for individets well-being. På et samfunnsnivå handler well-being om oppnåelse av grunnleggende behov som blant annet utdanning og bolig (Nelson & Prilleltensky, 2010, s. 30). Et individs kontekst er derfor relevant for individets well-being fordi alle nivåene rundt individet vil kunne ha en innvirkning på individet (Bronfenbrenner, 1977, 1979).

Metode

Sosialkonstruksjonisme og kvalitativ forskning

Vi er ute etter å forstå ungdommenes opplevelser og endringer etter deltagelse i forebyggende intervensjoner. For å gjøre dette vil vi ta utgangspunkt i et sosialkonstruksjonistisk epistemologisk ståsted. Sosialkonstruksjonisme legger til grunn en forståelse om at menneskelig erfaring er kontekstbasert og ikke en ren sannhet, og i dette ligger det vi må erkjenne at det finnes flere kunnskaper om fenomener, og ikke bare en kunnskap (Willig 2008, s, 7). Det finnes ulike erfaringer og ulike måter å forstå fenomener på. Sosialkonstruksjonisme er dermed motsatt til blant annet positivistiske forståelseshorisonter, som søker å finne en objektiv og riktig sannhet som forklaring (Willig, 2008, s. 2). I vår studie blir det, i tråd med et sosialkonstruksjonistisk ståsted, viktig å ikke se noen av opplevelsene til informantene som mer eller mindre riktig, men å anse dem som ulike beretninger om virkningen av forebyggende intervensjoner.

For å undersøke virkningen av intervensjoner er kvalitativ forskning godt egnet fordi denne metoden handler om å forstå, beskrive og forklare sosiale fenomener “der ute” i verden (Kvale, 2007, s. X). Dette kan blant annet gjøres ved å analysere individers eller grupperes erfaringer (Kvale, 2007, s. X). Kvalitativ forskning fokuserer på kompleksitet, detaljer og kontekst (Mason, 2002, s. 3) som åpner opp for en fyldig forståelse av informantenes perspektiv på og tolkninger av et fenomen (Willig, 2008, s. 158).

Valg av metode

Vi valgte det kvalitative intervjuet fordi vi er interessert i informantenes subjektive opplevelse, mulige forklaringer på eventuelle endringer og relasjoner til de kontekstene de befinner seg i (Kvale & Brinkmann, 2009). Et kvalitativt intervju er preget av en dialogisk tilnærming, en samtale, som åpner opp for å forstå informantenes erfaringer, deres tanker, syn

og lære om deres liv (Kvale, 2007, s. 10-11). Intervjuet vil derfor kunne være en hensiktsmessig metode for oss å få innsikt i erfaringer og opplevelser fra informantene.

Vi gjorde semistrukturerte intervjuer som innebærer at man har noen spørsmål og temaer klare på forhånd, og at man utfra disse stiller oppfølgingsspørsmål underveis. Denne metoden åpner for at informantene skal kunne fortelle fritt om sine erfaringer med egne ord (Kvale 2007, s. 11; Kvale & Brinkmann 2009, s. 47) og at forskeren og informantene kan komme med temaer forskeren på forhånd ikke hadde antatt skulle komme (Mason, 2002, s. 62). Dette er i motsetning til et strukturert intervju som har et mer rigid oppsett, som kunne gjort at vi gikk glipp av viktig kunnskap som informantene satt inne med. Det er likevel intervjuernes forskningsspørsmål som skal være det overordnede tema og som skal styre intervjuet, slik at man sikrer seg tilstrekkelig data til å svare på forskningsspørsmålet (Willig, 2008, s. 24).

Da vi begynte å lage intervjuguiden (se vedlegg 2) fulgte vi delvis Mason (2002, s. 69-72) syv stegs metode for å lage spørsmål. Vi fant det nyttig å dele opp forskningsspørsmålet vårt i mindre spørsmål og å lage spørsmål som la opp til at informanten kunne beskrive egne opplevelser, erfaringer og hendelser gjennom eksempler.

Informanter og rekruttering

Den første gruppen av informanter bestod av ungdommer i alderen 16-21 år. Det var 6 gutter og 2 jenter som ble rekruttert gjennom politistasjon, helsestasjon, gjennom sosiale medier og gjennom bekjente. Ungdommene har vært på bekymringssamtale hos politiet og alle utenom én, gikk eller hadde gått på ruskontrakt under intervjuet, fordi de hadde blitt tatt eller mistenkt for å bruke eller kjøpe narkotika. Det var 5 av 7 som fortsatt gikk på kontrakt og 2 av 7 som var ferdig da intervjuene ble gjennomført. I utgangspunktet var vi på utkikk etter ungdommer som først og fremst hadde vært på bekymringssamtale, men det ble slik at de ungdommene vi fikk intervjuet også hadde vært på ruskontrakt, med unntak av én. Denne ungdommen var tatt for nasking og hadde kun vært hos politiet på bekymringssamtale da vi snakket med ham. Ruskontrakt varer over flere måneder, og det ble derfor enklere å undersøke en endring hos de som hadde gått på ruskontrakt enn hos denne ungdommen. Vi ønsket likevel å inkludere han i oppgaven, da vi på tidspunktet vi intervjuet han ikke visste at oppgavens fokus ville bli rettet mot ruskontrakt. I tillegg opplevde vi at flere av hans svar ga oss god innsikt i møtet mellom samfunnsinstansen representert av politi, og individet. Videre var alle ungdommene fra samme politidistrikt som politiinformantene var fra, bortsett fra én ungdom, som kom fra et annet distrikt enn politiinformantene.

Ungdommene anses som primærinformanter, noe som innebærer at deres opplevelser er det som vil bli hovedfokus i vår analyse. Vi valgte ungdommene som primærinformanter på bakgrunn av at de har direkte erfaring med å være deltager i intervensjonen og fordi de er i målgruppen for intervensjonen.

Rekrutteringen av ungdomsinformanter viste seg å være noe mer utfordrende enn rekrutteringen av politiinformanter (som blir beskrevet under). Første steg gikk ut på å høre med politiet vi allerede hadde vært i kontakt med, samt de lokale helsestasjonene, da det er de som har hatt eller fortsatt har den nærmeste kontakten med gruppen av ungdommer. Vi sendte ut informasjon om at de skulle forsøke å oppfordre ungdommer til å ta kontakt med oss. I tillegg la vi ut informasjon om prosjektet på sosiale medier i håp om at noen kjente noen som kunne tenke seg å ta del i prosjektet vårt¹¹.

Den andre gruppen av informanter bestod av 3 kvinner og 3 menn som jobber i politiets forebyggende enhet fra ett og samme politidistrikt. Det var kun én person som var fra en annen politistasjon, ellers var de resterende fem fra samme. Rekrutteringen av politiinformanter foregikk ved at vi sendte ut informasjon til lederen for den forebyggende enheten i politidistriktet. Lederen sendte videre ut informasjonen til sine ansatte hvor vedkommende oppfordret politiet til å melde seg som informanter¹².

Vi forsto etterhvert at det å være med på politiets intervensjon innebærer kontakt med flere andre aktører; helsesøstre, skoler, leger, psykologer, rådgivere osv. Politiets rolle er viktig, men for mange ungdommer begrenser kontakten seg til det første møtet, altså bekymringssamtalen og eventuelt ett eller to oppfølgingsmøter. Omfanget med å intervju flere aktører ville blitt for stort, men vi ønsket å intervju 2 helsesøstre fordi de er sentrale i arbeidet med ruskontrakter. Helsesøstre er tilstede under urinprøver og har samtaler med ungdommene som er satt på ruskontrakt. Disse helsesøstre hadde ingen kontakt med de ungdommene vi har intervjuet. Helsesøstre ble rekruttert ved at vi sendte e-post til en helsestasjon i nærheten av samme distrikt hvor vi intervjuet politiet.

---

¹¹ Vi fikk tilbakemeldinger fra både politi og helsesøstre (som hadde ansvar for gjennomføring av ruskontrakter) at de hadde spurt flere ungdommer, men at det gjensto å se om ungdommene selv tok kontakt. I andre tilfeller fikk vi navn og telefonnummer til enkelte ungdommer som hadde takket ja til å delta i prosjektet. Av hensyn til personvern ble det i slike tilfeller ikke gitt bekreftelse til politiet på om vedkommende ble med eller ikke. Gjennom en svært hjelpsom helsesøster fikk vi to informanter. Av en annen helsesøster fikk vi kontakt med to andre informanter. Vi fikk også en informant etter annonseringen på sosiale medier. Informanten tok på bakgrunn av utlysningen kontakt med oss privat. En informant fikk vi kontakt med gjennom bekjente.

¹² Det meldte seg raskt to informanter og deretter en informant som hadde snakket med en av de første, sistnevnte fra en annen politistasjon. Videre stagnerte det litt, men det løsnest da vi ble invitert til å være med på et kurs i regi av den forebyggende enheten. Her fikk vi fortalt om prosjektet vårt og også spurt flere fra den forebyggende enheten direkte. Dette resulterte i at vi fikk intervjuet alle de ansatte på den forebyggende enheten på den spesifikke politistasjonen, tilsammen 6 personer.

I analysen er det som nevnt ungdommenes erfaringer og forklaringer som står i fokus og dermed utgjør primærdataene, men politiets og helsesøsters beskrivelser og refleksjoner anses som viktige sekundærdata. Det innebærer at politiets og helsesøstrenes sitater brukes til å støtte opp under eller utdype analysen av ungdommenes sitater. Politiet og helsesøsters erfaringer brukes også fordi at de representerer samfunnet og dermed er en del av ungdommens omgivelser som de møter på når de har gjort noe kriminelt. Dette underbygger bruken av CP som forståelsesramme fordi politiet og helsesøster utgjør en del av konteksten i ungdommenes liv. I tillegg har disse intervjuene bidratt med mye faktakunnskap om bekymringssamtale og ruskontrakt.

Gjennomføring av intervjuet

Vi valgte å være to tilstede på alle intervjuer og utførte intervjuene annenhver gang. Det var nyttig å være to i en intervjusituasjon slik at begge skulle få et godt grunnlag av forståelse for hva som ble sagt under intervjuet og hvordan det ble sagt. På denne måten kunne begge få god innsikt i datamaterialet, som er en fordel i analysearbeidet. Dette gjorde også at vi kunne diskutere i etterkant og snakke om hvordan stemningen var.

I en intervjusituasjon var det en av oss som var aktiv og stilte spørsmål til informanten, mens den andre var observatør som lyttet og kom med oppfølgings spørsmål dersom det var behov for det. Dette var nyttig for oss i begynnelsen hvor den som ikke intervjuet kunne notere dersom hun så potensielle endringer i spørsmålene eller dersom det dukket opp ideer til nye spørsmål. Senere, etter at vi ble tryggere på intervjuguiden, var det også nyttig med en observatør, hovedsakelig fordi hun da kun trengte å konsentrere seg om svarene til informanten, mens den som intervjuer kanskje var litt stresset og fokuserte på å komme gjennom intervjuet. Da vi først valgte å være to om skrivingen av masteroppgaven fant vi det nyttig at kun en av oss var aktiv intervjuer. Dette gjorde vi for at det skulle være enklere for informantene å kun forholde seg til én person.

Alle intervjuene ble tatt opp med båndopptaker. For at informanten skal føle seg mest mulig avslappet er det viktig å forklare hvorfor man skal ta opp intervjuet, at vi skal transkribere det og hvordan vi eventuelt kommer til å bruke det som blir sagt (Willig, 2008, s. 26).

Utførelsen av intervjuene med politiet og helsesøstre ble utført på deres respektive arbeidsplass, henholdsvis på kontor eller møterom. Utførelsen av intervjuene med ungdommene var langt mer variert. To av intervjuene med ungdommene som ble rekruttert gjennom helsesøster ble utført på helsestasjonen, på kontoret til den respektive helsesøsteren,

utenfor arbeidstiden. Begge disse ungdommene har et veldig nært og godt forhold til sin helsesøster og det kan tenkes at de opplevde det som komfortabelt å være på et sted de kjenner til fra før. Tre intervjuer ble utført hjemme hos de respektive ungdommene.

Det var ett intervju som ble utført på universitetet, noe som fungerte fint. Til tross for at det var et uvant sted for ungdommen virket informanten tilsynelatende åpen og uredd. Et annet intervju ble utført på et kontor på en lokal ungdomsklubb som ungdommen hadde kjennskap til. Selv om ungdommen ikke tilhører ungdomsklubben i dag er informanten kjent der fra før, visste hvor det var og bodde i nærheten. Dette tror vi førte til at det opplevdes trygt. En informant ble intervjuet på skolen hun gikk på. Dette var fordi hun hadde samtaler og avga urinprøver hos helsesøster her.

Under intervjuet, stilte vi innledningsvis generelle spørsmål, for å få tillit og gjøre situasjonen avslappet, slik som Mason (2002, s. 73) anbefaler. Det var generelt en hyggelig stemning på intervjuene. Hos politi og helsesøster opplevde vi at de fleste var svært engasjerte i sitt arbeid og stort sett var de fleste deltagende under intervjuet. Det var viktig for oss å presisere at informantene ikke trengte å svare på noe hvis de ikke ønsket det. Et annet viktig poeng i tillegg til selve spørsmålene er nettopp hvordan vi stiller disse spørsmålene. Det var viktig for oss at spesielt ikke ungdommene følte de ble utsatt for lurespørsmål eller andre spørsmål de følte de måtte svare på (Mason, 2002, s. 74 og 79). Vi forsøkte derfor å stille spørsmålene på en enkel og rettferdig måte, men forsøkte å stille flere oppfølgingsspørsmål dersom vi følte at eksempelvis ungdommen holdt igjen på noe, men på ingen måte ga uttrykk for at det var ubehagelig. I de tilfellene hvor vi følte vi måtte stille spørsmålene litt mer "utfordrende" var det fordi vi opplevde at et par av ungdommene viste manglende interesse for forskningen og dermed ga mangelfulle svar på spørsmål vi stilte. I de samme tilfellene erfarte vi også at det var lett for oss å stille litt ledende spørsmål dersom ungdommen ikke svarte utfyllende. Dette ble utelatt i analysen.

Etter alle intervjuene pratet vi med informantene om hvordan de syntes intervjuet hadde gått, om det var noen vanskelige spørsmål og om de lurte på noe. Deretter takket vi for at vi fikk mulighet til å utføre intervjuene.

Refleksjoner rundt utføring av intervju. Det å intervju barn og unge var annerledes enn å intervju de voksne. Der hvor de voksne svarte fullverdig, trengte de unge 2-3 oppfølgingsspørsmål. Dette kan komme av at noen av spørsmålene til ungdommene var mer personlige enn spørsmålene til politiet, men også av at det vi spurte om ikke var noe ungdommene hadde reflektert noe særlig over. I ettertid har vi diskutert om vi kunne ha levert

ut noen av spørsmålene til ungdommene på forhånd, for å gi ungdommene mulighet til å reflektere over de ulike temaene før selve intervjuet.

Ungdommene befant seg i en sårbar situasjon. De har gjort noe kriminelt og blitt tatt hånd om av politi. Flere av ungdommene har opplevd mye tungt, men var veldig reflekterte og åpne om sine liv. Vårt inntrykk er at de fleste av ungdommene ikke opplevde vanskeligheter med å prate om verken seg selv eller intervensjonen de hadde vært en del av. Det kan tenkes at ungdommene i enkelte tilfeller svarte på en måte som de trodde var tilfredsstillende for oss eller for å få dem selv til å fremstå på en viss måte. Noen var også selvmotsigende i sine uttalelser gjennom for eksempel å forandre mening om noe i løpet av intervjuet.

Noen av de ungdommene vi intervjuet hadde også blitt spurt av enten deres politikontakt eller deres faste helsesøster om å delta i masterprosjektet. Dette kan tenkes å påvirke svarene deres fordi, på tross av at de vet at det hele er anonymt, kan de kanskje føle et behov for å snakke positivt om intervensjonen. Dette fordi de muligens ser på det som en slags vurdering av politiet og helsesøster. Det kan tenkes at de holder tilbake informasjon fordi de er redd for at politiet eller helsesøster kan få greie på hva de har sagt. Vi var derfor påpasselige med å informere om at de kom til å bli anonymisert i oppgaven og at ingen skulle kunne kjenne igjen deres svar dersom de ble brukt.

Transkribering

Vi transkriberte lydfilene fra intervjuet i programmet HyperTranscribe. Willig (2008) påpeker at man må ta stilling til hvordan man skal transkribere, om man bare skal transkribere ord eller hvordan ting blir sagt i tillegg (s. 27). Dette avhenger av hva som er nyttig for ens forskning. Ettersom vi er interessert i innholdet av det som blir sagt og ikke kommunikasjonen mellom intervjuer og deltager valgte vi å transkribere kun det som ble sagt under intervjuet (Willig, 2008, s. 27). Vi har derfor utelatt transkribering av blant annet tonefall, men vi har valgt å ta med latter og ufullstendige setninger. Selv om det ikke får følger for analysen, mente vi at det ville være nyttig for oss når vi skulle lese transkriberingene og få et inntrykk av stemningen under intervjuet, i tillegg til at det kunne hjelpe oss å huske bedre hvordan informantene var. Vi måtte også ta stilling til om vi skulle transkribere talespråkstil og dialekter, eller skriftspråkstil (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 189). Vi transkriberte slik informantene snakket, men av personvern hensyn er sitatene som er brukt i analysen omskrevet til norsk bokmål.

Etiske betraktninger

Prosjektbeskrivelsen ble registrert inn til NSD - Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste 09.09.2014 og godkjent 24.10.2014 (se vedlegg 3). Det er flere etiske retningslinjer en som forsker er nødt til å forholde seg til i arbeid med informanter. På generelt grunnlag skal man som forsker beskytte sine informanter fra enhver skade eller tap, og en skal til enhver tid beskytte informantens psykologiske well-being og verdighet (Willig, 2008, s. 19).

Som forskere skal vi i tillegg sikre oss at informantene fullt ut er informert om prosjektets gang, at de bør ha tilgang til oppgaven etter ferdigstilling og at de samtykker til å bli med før datainnsamlingen starter (Willig, 2008, s. 19). Vi leverte ut et skriv om informert samtykke som informantene måtte skrive under på før deltagelse (se vedlegg 4). Når det gjaldt ungdommene som var under 18 år, måtte foreldre/foresatte skrive under for at intervjuet skulle kunne gjennomføres. Alle deltagere i et forskningsprosjekt skal også være informert om at de har all rett til å trekke seg og at deres svar blir anonymisert (Willig, 2008, s. 19) og dette gjorde vi klart i informasjonsskrivet, men også under intervjuene som ble gjennomført.

Tematisk analyse

Braun og Clarke (2006) skriver at tematisk analyse er en fleksibel metode som brukes for å identifisere, analysere og rapportere temaer eller mønstre i et datamateriale (s. 79). Vi valgte denne metoden fordi den gjør at vi har mulighet til å gå i dybden på datamaterialet og fordi den er ryddig og konsis når det kommer til både gjennomføring og presentasjon. Et tema fra analysen skal fange noe viktig og essensielt ved datamaterialet i henhold til forskningsspørsmålet (Braun & Clarke, 2006, s. 82). Vi var opptatt av å fange opp ulike temaer som beskrev ulike former for endringer.

Braun og Clarke (2006) foreslår flere avgjørelser som må tas ved bruk av denne analysemetoden; Vi måtte ta stilling til om vi ønsket en rik beskrivelse av hele datasettet eller en detaljert gjennomgang av ett aspekt ved datasettet (s. 83). Vi valgte å se på alle intervjuene, men det var ungdomsintervjuene vi regnet som mest fruktbare for vårt forskningsspørsmål. Vi regnet derfor de andre informantene som sekundærinformanter. Derfor ble det også naturlig at vi først og fremst ønsket å se på temaer om endring som kom frem av ungdomsintervjuene og i så måte fokuserte vår undersøkelse på en gruppe, eller et aspekt av temaer i datamaterialet.

Videre måtte vi gjøre en vurdering på om vi ønsket å arbeide induktivt eller teoretisk, altså om temaene "kommer frem av" fra datamaterialet, eller om temaene allerede er forankret i en foreliggende teori (Braun & Clarke, 2006, s. 83-84). Vi hadde et overordnet teoretisk

rammeverk som utgangspunkt for analysen som farget valg av temaer. Likevel forsøkte vi å la temaene komme naturlig frem gjennom datamaterialet og vi ønsket ikke å la teorien overstyre valg av temaer.

Deretter måtte vi ta en avgjørelse på om vi ønsket å se etter semantiske eksplisitte temaer, eller om vi skulle lete mer og finne latente underliggende temaer som kunne si noe mer enn det som blir sagt eksplisitt (Braun & Clarke, 2006, s. 84). I vårt arbeid hadde vi først og fremst en semantisk betraktningssmåte fordi vi var ute etter å beskrive og analysere teoretisk de temaene vi fant, og se betydningen av disse, fremfor å undersøke underliggende antagelser.

Gjennomføring av analyse. Braun og Clarke (2006) viser til 6 ulike faser i gjennomføringen av tematisk analyse og disse vil her bli gjennomgått slik vi valgte å løse dem.

Fase 1 handler om å bli kjent med datamaterialet man skal jobbe med (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Først og fremst måtte lydfilene transkriberes og allerede her fikk vi god kjennskap til datamaterialet. Videre leste vi gjennom transkripsjonene flere ganger hver for oss og tok enkle notater underveis. Vi valgte å starte den begynnende analysen hver for oss fordi det kunne gi grobunn for flere tanker og ideer. Det viste seg også da vi gikk sammen at vi hadde mange like, men også ulike ideer.

Fase 2 handler om å generere koder. En kode skal representere en del av datamaterialet som virker interessant for temaet. Det er viktig å ta hele datasettet med i betraktning når man koder og det kan være lurt å se etter gjentakelser. Det er i denne fasen viktig å kode i store mengder, da man ikke vet hva som kan bli interessant senere (Braun & Clarke, 2006, s. 88-89). Vi valgte også å starte fase 2 hver for oss, med å generere begynnende koder. Etter at vi hadde funnet interessante koder hver for oss, gikk vi sammen og undersøkte hva vi hadde funnet som var fremtredende og som belyste forholdet mellom intervensjon, individ og samfunn. Vi så på koder som hadde en klar sammenheng med problemstillingen, men også andre koder som var gjentakende og som vi fant interessant. Vi benyttet oss av programmet HyperResearch i denne fasen, hvor man kan markere tekst og kode det, samt lage grupper av temaer. Alt arbeid videre med analysen gjorde vi sammen.

Vi så begge et mønster i form av at ungdommene vi intervjuet hadde gjennomgått en større eller mindre endring gjennom intervensjonen. Endringen manifesterte seg både i form av personlige og relasjonelle endringer. Vi delte opp kodingen i FØR intervensjon, UNDER intervensjon og ETTER intervensjon og plasserte ulike koder som vi hadde funnet hver for

oss, innunder disse kategoriene. På denne måten ble det klarere å se en eventuelle endring og spesifikt hva som var gjentakende gjennom selve intervensjonen. I tillegg hadde vi noen koder som falt utenfor de tre kategoriene. Hva gjelder politi og helsesøstrenes intervjuer forsøkte vi også å dele opp kodingen i FØR, UNDER og ETTER. Her ble først og fremst UNDER intervensjon sentralt, men også ETTER intervensjon.

Deretter ønsket vi å plassere kodene i system. Det gjorde vi ved å lage tre tekstdokument for transkripsjonene av ungdomsintervjuene og tre tekstdokumenter for transkripsjonene til politi og helsesøster. Disse tre ble kalt FØR, UNDER og ETTER, altså det samme som kodene. Under følger et utdrag av hvordan tekstdokumentet så ut:

Etter

Kode	Sitat
“Venner”	Ja, men på en litt annen måte føler jeg. Fordi nå, ja altså nå går vi på forskjellige skoler og sånn da, så det er ikke sånn veldig mye vi er sammen og sånn og jeg føler at det er mye andre temaer og sånn vi snakker om og sånn. Nå er det mer sånn, vi er ute og kjører, har det gøy sammen og sånn, ikke finner på noe sånn trøbbel eller bare går rundt og gjøre ting og sånn
“Glede”	(...) det er en veldig deilig følelse og kunne være glad og blid da, uten at du må ha noe for å være det, at du bare kan, en gang smile og tenke at livet er bra liksom, at alt er fint, at det ikke er noen bekymringer på en måte da

Figur 2: Utdrag fra dokumentet “Etter” med sitat fra ungdomsinformanter.

Fase 3 handler om å finne temaer basert på kodene fra fase 2. Det er her lurt å se etter om noen av kodene kan settes sammen og danne ulike temaer og om det er noe som utgjøre undertemaer (Braun & Clarke, 2006, 89-90). Innenfor hvert av tekstdokumentene noterte vi oss flere begynnende temaer som var gjennomgående i datamaterialet. På denne måten fikk vi oversikt over endringene. Vi ønsket etterhvert å fokusere enda mer på endringene ungdommene gikk gjennom og så nærmere på hva endringen bestod av. Kodene vi hadde funnet ble derfor samlet og vi genererte mulige temaer.

Fase 4 handler om å gjennomgå temaene (Braun & Clarke, 2006, s. 91). Her kan man for eksempel finne ut at et tema egentlig ikke har nok datamateriale, eller at et enkelt tema egentlig utgjør to ulike temaer. Det er her viktig å lese gjennom utdragene til hver av kodene

og temaene for å se om det passer. Når dette er gjort må det sjekkes om de ulike temaene sier noe om datasettet som helhet. Ved slutten av denne fasen bør man ha en god oversikt over de ulike temaene, hvordan de passer sammen og om de representerer datamaterialet (Braun & Clarke, 2006, s. s. 91). I denne fasen spisset vi temaene ytterligere. Her fokuserte vi på hva den faktiske endringen ungdommene hadde gjennomgått bestod av og hvordan CP kunne hjelpe oss å forstå den. I og med at CP tar utgangspunkt i kontekst ble det viktig for oss å se hvordan disse endringene utartet seg kontekstuellt og hva som bidro til endringene.

Fase 5 handler om å definere og navngi temaene. Under denne fasen skal man finne essensen av hva hvert tema omhandler og klargjøre hvilke aspekter av datamaterialet som utgjør hvert tema. Det er også viktig å passe på at temaene ikke overlapper i for stor grad i tillegg til at navnene skal passe godt til det temaet inneholder (Braun & Clarke, 2006, s. 92). Vi fant at ungdommenes fortellinger kunne skilles mellom positive og negative fortellinger. Under positive fortellinger fant vi følgende temaer: “Ny relasjon”, “Mer glede i livet”, “Positivt syn på seg selv”, “Å velge bort venner”, “Annet forhold til venner”, “Mer åpenhet i forholdet til foreldrene” og “Mer interesse fra foreldrene”. Under negative fortellinger fant vi “Vedvarende negativ relasjon til mor”, “Velger sin egen familie” og “Mangel på støtte”.

Fase 6 handler om å produsere rapporten eller analysedelen. Det er viktig av fremstillingen av analysen er konsis, logisk, ikke-repeterende og en interessant forklaring av datamaterialet. Det er viktig at sitatene som brukes også skal fange essensen i det man argumenterer for (Braun & Clarke, 2006, s. 93). For oss var det viktig å bruke sitater som på best mulig måte forklarte temaene og som var omfattende. I tillegg ønsket vi å bruke sitater som representerte det flere av ungdommene sa (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 283).

Når det kommer til det å være to om å skrive en felles oppgave, valgte vi å dele opp skrivingen oss imellom, men leste og redigerte gjennomgående hverandres tekster. Vi delte opp slik at begge skulle være involvert i alle deler av teksten, det vil si at begge har skrevet i innledningen, om metode, om teori, i analysen, i diskusjon og i avslutning. Dette gjorde vi for at hele teksten skulle ha god flyt og at vi begge skulle få kjennskap til det vi skrev og valgte å ta med i oppgaven. I denne prosessen har det vært spesielt nyttig å være to fordi man hele tiden har noen å henvende seg til og få tilbakemeldinger og innspill på tekst.

Analyse

I denne delen av oppgaven vil vi analysere og presentere funnene fra den tematiske analysen. Funnene vil bli diskutert i lys av det teoretiske rammeverket, herunder CP og Bronfenbrenners økologiske systemmodell. Overordnet fant vi i flere av ungdommenes

fortellinger beskrivelser om endring. Gjennom disse fortellingene fant vi et skille mellom det vi har valgt å kalle positive fortellinger om endring og negative fortellinger om endring. Det vi anser som positive fortellinger, omhandler endringer som ungdommene setter pris på. Innunder disse positive fortellingene beskriver også ungdommene et godt møte med politi og helsesøster som vi mener kan danne grobunn for et fint samspill og mulige endringer. De negative fortellingene om endring består av beskrivelser som er preget av lite eller ingen endring i livet og historier som ungdommen gjerne skulle vært foruten. Innunder disse negative fortellingene fant vi mindre gode opplevelser i møtet med politi og helsesøster, og vi mener også her at dette kan skape et dårligere grunnlag for samspill.

På tross av at flere ungdommer kan ha snakket om de samme temaene, har vi valgt å begrense oss til en eller to ungdommer per tema, fordi ungdommenes sitater fanger essensen i det temaet omhandler (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 283).

Positive fortellinger om endring

Flere av ungdommenes beskrivelser handler om et møte med politi og helsesøster som er preget av å være hyggelig og annerledes enn forventet, spesielt møtet med politiet. De opplever at den handlingen de har utført ikke definerer dem, og at instansene fokuserer på hvordan ungdommene best skal komme gjennom perioden de har foran seg. Dette er altså et møte med en instans som kan straffe dem for det de har gjort, men likevel blir de møtt på en hyggelig måte med håp for fremtiden. Flere av informantene forteller om å bli møtt med forståelse og at de blir lyttet til. Vegard sier:

“Jeg synes det er veldig bra å gjennomføre det [samtalen], for hvis du sliter veldig så, er det fint, for du får den, opplever den vennligheten at folk hører på hva du sier, og liksom, ja, hvordan du tenker” (Vegard).

Vegard snakker om møtet som et sted hvor man blir hørt og hvor man opplever en vennlighet. Måten ungdommene blir møtt på, kan skape grobunn for et godt samspill mellom ungdommen og politiet/helsesøster og det de representerer, henholdsvis instanser fra det offentlige. I tillegg er politiet utøvere av lover og regler fastsatt av samfunnet. Dette gode samspillet kan være en del av grunnlaget for endringer. Ungdommenes endringer vil her gjennomgå.

Tema 1: Ny relasjon. Som en følge av å samtykke til ruskontrakt, måtte 7 av ungdommene gå til samtaler med helsesøster. Noen oftere enn andre, men de fleste hadde flere samtaler gjennom denne perioden. Noen av ungdommene uttrykte at de hadde utviklet

en god relasjon til helsesøster, og dette utgjør dermed en endring i ungdommens liv, ved at de etablerer en ny relasjon. Dette er også en ny form for fellesskap å forholde seg til, et fellesskap mellom ungdommen og helsesøster. Fredrik forteller om hans opplevelse av helsesøster:

Jeg vil ikke si at den ene samtalen med politiet har hatt mye å si. Det er jo [navn på helsesøster], for [navn på helsesøster], eh, jeg føler at hun på en måte er litt glad i meg da, jeg vet ikke, jeg setter i hvert fall veldig pris på henne da, og kunne være her og sånne ting og snakke med henne hvis det er noe som plager meg og hvordan hun tilpasser seg meg da (Fredrik).

Her snakker Fredrik om helsesøsteren sin med en oppfatning av at hun oppriktig bryr seg om han og han sier at han setter "veldig pris på henne". I tillegg føler han at han kan prate med henne hvis det er noe som plager han. Dette kan antyde at de har utviklet en nær relasjon. Kristian snakket også mye om helsesøsteren han gikk til og hvor enkelt det etter hvert ble å åpne seg for henne:

Altså, en helsesøster er jo på en måte en utenom person da, altså en som er utenfor din egen livssituasjon. Så for min del, altså, i starten, som sagt, som var det jo litt vanskelig, men, sånn liksom etterhvert, så ble det veldig greit. Veldig enkelt å snakke om ting (Kristian).

Kristian forklarer at helsesøsteren er en utenforstående som det etter hvert ble veldig enkelt å snakke med. I tillegg nevner han flere ganger under intervjuene at det er samtaler med helsesøster som har vært avgjørende for at han har holdt seg unna rusen og at han tror han kunne takket ja til rus dersom ruskontrakten *ikke* innebar å gå til samtaler. I tillegg forteller han om hva de pleier å snakke om under samtaler:

Med [navn på helsesøster] da, eller helsesøster, så er det veldig, veldig grei samtale sånn, veldig åpne da. Ja hvor vi snakker om, mye hvordan jeg har det og hva som kan bli bedre og hva jeg har lyst til å gjøre med livet mitt videre. Snakker om valg i livet. Veldig mye sånn, ting som er viktige da egentlig (Kristian).

Kristian forteller her om hva de snakker om og viser med dette at de er inne på viktige og dype temaer. Slike temaer er det er naturlig å anta at ungdommer snakker om med en de føler seg trygg på. Han forteller videre:

(...) Hos helsesøster så har vi snakket veldig mye om hva jeg har lyst til å gjøre med livet egentlig. Og hvordan de mulighetene kan fjernes på en eller annen måte da eller hvordan jeg kan oppnå det på en god måte. Også veldig mye om hvordan jeg har det med meg selv og hvordan jeg har det hjemme, egentlig (Kristian).

I dette sitatet kommer det enda tydeligere frem at Kristian har fått muligheten til å åpne seg til helsesøster om hvordan han har det hjemme og med seg selv. På denne måten åpner Kristians nye fellesskap og relasjon med helsesøster opp for samtaler om, og dermed også nye refleksjoner om, andre fellesskap, som familie, hvilket er viktig for han. Det at Kristian får muligheten til å åpne seg om livet sitt, får støtte og hjelp på veien og at disse samtalerne er avgjørende for å slutte med rusen, tolkes som en positiv og støttende relasjon for han.

For Kristian kan helsesøster ha utgjort en ny og viktig relasjon for han fordi han har hatt mye problemer hjemme knyttet til psykisk sykdom og det å bo i fosterhjem. På den ene siden kan det handle om at det er relasjonen til helsesøster som er viktig for Kristian, på den andre siden kan det handle om at helsesøster bidrar til at det kan skje refleksjoner omkring relasjonene Kristian har til familien.

Vi ser her av de positive fortellingene til Fredrik og Kristian at når bestemmelsen om intervensjon i exosystemet intervensjoner i ungdommenes liv gjennom mikrosystemet, tilfører det også ungdommen en ny relasjon og et nytt fellesskap de tar del i. Disse funnene samsvarer med CPs kontekstuelle fokus og Bronfenbrenners modell (1977, 1979), som indikerer at individet påvirkes av omgivelsene og konteksten de befinner seg i. Denne påvirkningen handler om at helsesøster, som representant for en instans fra det offentlige, også inngår i en relasjon med ungdommene og med dette utgjør sosial støtte. Sosial støtte og positive relasjoner er viktige for ungdommenes individuelle well-being (Nelson & Prilleltensky, 2010; Cowen, 1994).

Tema 2: Mer glede i livet. Et annet funn var at flere av ungdommene snakket om mer glede i livet når de sammenlignet livet før og etter intervensjonen. Fredrik forteller om følelsene han hadde etter at han samtykket til ruskontrakt og da han sluttet med rus:

(...) for det var ikke før etter et par måneder at jeg liksom følte meg glad og blid da, at livet var liksom helt fint, at livet var helt bra, etter jeg hadde sluttet å røyke. Det tok et par måneder før alt var på plass da. Skolen gikk bra, bedre karakterer, ingen fravær, sånne ting da. Og det var liksom mye lettere å dra seg opp om morgenen og alt mulig sånn. Nei, man gjør det jo [røyker hasj] for å ha det bra etterhvert, man føler at man ikke kan ha det bra uten det [hasj]. Men når du har vært uten det en stund og begynner å føle deg som en normal person igjen, sånn som du

gjorde før, så har du det bra liksom, du har det mye bedre enn hva du hadde når du hadde det bra på hasjen da, hvis det gir mening (Fredrik).

Fredrik snakker her i positive termer om hvor mye mer glede han opplever etter at han ble med på intervensjonen. Det er flere områder i livet hans som han nå beskriver som mer positive, og han forteller også at den gleden han nå opplever ved å være rusfri er mye bedre enn den gleden han opplevde ved å ruse seg. Utover dette forteller han at han begynte å føle seg som en “normal person igjen” og dette kan tyde på at han nå har blitt en del av andre typer normale fellesskap, slik han anser det. Det kan tenkes at Fredrik mener at det å være normal kan knyttes til det å være rusfri. Kanskje det å være normal åpner opp for andre fellesskap eller annen type atferd, for eksempel det at det går bedre på skolen for han. Disse endringene er uansett klare følger av at Fredrik begynte på ruskontrakt og dermed sluttet å ruse seg og viser hvordan dette nye fellesskapet kan få Fredrik til å føle seg bedre og oppleve mer glede i livet.

Ole snakker også om at han er glad for at han skrev under på ruskontrakten og snakker også om forskjellen på å være glad på rusen og glad uten:

Jeg er veldig glad for at jeg var ærlig på den samtalen og skrev på den kontrakten, fordi hvis jeg hadde fortsatt sånn jeg gjorde så hadde jeg vært ganske fjern i hodet i dag vil jeg tro. Det var jo den der, sensasjonen da, etter en måned uten å røyke også bare bli helt klar i hodet, det var helt magisk. Så da, lærte jeg at jeg trenger ikke å røyke for å være glad liksom (Ole).

Videre forteller han:

(...) det er en veldig deilig følelse og kunne være glad og blid da, uten at du må ha noe for å være det, at du bare kan, en gang smile og tenke at livet er bra liksom, at alt er fint, at det ikke er noen bekymringer på en måte da (Ole).

Disse fortellingene vitner om positive endringer i livet etter at Ole har vært med på intervensjonen. Han uttrykker takknemlighet for at han ble med, og han forteller om en glede over livet uten å måtte ruse seg for å oppleve det.

Gjennom disse positive fortellingene ser vi hvordan samfunnet, med politiet og helsesøster som representanter, har intervenert i ungdommens liv. Det som skjer i dette samspillet, er at intervensjonen får ungdommen til å slutte å ruse seg, hvilket bidrar til at ungdommen får det bedre med seg selv, i form av å oppleve mer glede. Dette viser hvordan Bronfenbrenners modell (1977, 1979) og CPs kontekstuelle forståelse kan hjelpe oss med å

forstå de positive endringene som ungdommene forteller om, fordi endringene skjer i samspillet mellom ulike systemer. Dette har også påvirket deres individuelle well-being til det bedre (Nelson & Prilleltensky, 2010). Dette viser hvordan et individs well-being ikke bare er noe som oppstår isolert, men som vil påvirkes av omgivelsene rundt individet (Nelson & Prilleltensky, 2010).

Tema 3: Positivt syn på seg selv. Flere av informantene endret sitt syn på seg selv til det bedre etter intervensjonen. Fredrik snakker mye om at han først nå forstår hvor mye han endret seg da han røyket hasj. Nå mener han at han har blitt en “bedre person” og forklarer videre hvordan han har utviklet et bedre forhold til foreldre og øvrig familie. Det er først og fremst rusen som Fredrik har kuttet ut, som gjør han lettere til sinns og påvirker hans syn på seg selv. På den måten kan det se ut til at det er bestemmelsen om intervensjon som får Fredrik til å slutte med rus og som skaper grunnlag for at Fredrik får et bedre syn på seg selv. Vi ser her at exosystemet påvirker individet.

Kristian beskriver tiden før intervensjonen som en tid preget av dårlig selvtillit og usikkerhet. Etter samtale med helsesøster har dette endret seg:

“Jeg har hatt veldig positiv opplevelse med helsesøster i hvert fall, fått veldig mye, eller jeg føler at jeg liksom har blitt mer kjent med meg selv da. Og veldig mye mer kjent med meg selv” (Kristian).

Kristian forteller at han i møtene med helsesøster har blitt mer kjent med seg selv, og han nevner flere ganger i løpet av intervjuet at han har økt selvtillit. Kristians økte selvtillit kan dermed forstås som en følge av intervensjon, mer spesifikt som en følge av samtale med helsesøster. Kristian forteller blant annet om hvordan han og helsesøster har snakket om hvordan han skal takle problemer hjemme. Slike samtaler kan gjøre at helsesøster ikke lenger bare representerer en offentlig instans, men utgjør en nærere relasjon for Kristian, som nevnt under “tema 1: Ny relasjon”. På den ene siden viser dette hvordan bestemmelsen om intervensjonen påvirker individet, men på den andre siden viser dette også hvordan relasjoner kan skape endringer i individets syn på seg selv.

Sosial støtte og relasjoner anses som viktig for individets well-being (Cowen, 1994), og helsesøster bidrar i dette tilfellet med denne støtten. I henhold til den økologiske forståelsen av well-being, kan vi forstå Kristians relasjon til helsesøster som et samspill som skaper grobunn for økt well-being i form av økt selvtillit og bedre syn på selvet. For Fredrik kan well-being handlet mer om det å slutte med rus. Dette viser også hvordan well-being kan

oppstå som et resultat av et individs samhandling med sine omgivelser på ulike systemer (Nelson & Prilleltensky, 2010).

Tema 4. Å velge bort venner. Et gjennomgående tema som fremkom var hvordan noen av ungdommene valgte nye venner eller valgte bort gamle venner etter intervensjonen. For flere av informantene ser vi også at vennemiljøene har hatt en innvirkning på om de startet å ruse seg eller ikke. Fredrik forteller om hvordan ønsket om å være kul og det at han ikke kjente så mange på videregående førte til at han kom inn i det miljøet han begynte å røyke hasj i. Flere av de andre informantene forteller om hvordan interaksjon med venner og kjærester førte til at de ble en del av slike miljøer. I tråd med Bronfenbrenners modell (1977, 1979) ser vi hvordan omgivelser, men også ulike fellesskap påvirker ungdommene og de valgene de tar.

Fredrik snakker mye om hvordan han har kuttet ut venner: “du må tørre å kutte ut venner, jeg har kuttet bort ... 80% av vennene mine”. Videre forteller han at dette valget har bidratt til at han har klart å holde seg unna hasjrøykingen fordi “det satt mye hos kompisene ass, det gjorde det, hvem man hang med”. Helsesøster tydeliggjør hvordan valg av venner er et viktig tema: “det snakker vi mye om, hvordan kan du klare å koble ut noen av dem [venner] og hvem i såfall skulle du da prøvd å henvende deg til og hva er dine tanker omkring det”. Dette viser hvordan helsesøster fokuserer på at ungdommen bør ta valg knyttet til venneforhold.

Helsesøster og politi intervensjoner i ungdommens liv og intervensjonen fører til endringer i forholdet til venner. I Fredriks tilfelle skjer dette både ved at han snakker med helsesøster om venner og valg, men også som en følge av at intervensjonen i seg selv krever at ungdommene slutter med rus. For at Fredrik skal slutte med rus, mener han at han må kvitte seg med enkelte av sine venner. Det at Fredrik slutter med rus gir følger for hans valg av venner og endringer i fellesskap. Fredrik har dermed tatt kontroll over sitt liv, og han viser empowerment ved at han påvirker sine egne omgivelser. Dette tydeliggjør hvordan empowerment utspiller seg i et samspill (Rappaport, 1987), men også hvordan intervensjonen har skapt grobunn for å kunne oppnå empowerment. Fredriks valg om å kutte ut enkelte venner viser det tydelige samspillet mellom intervensjonen, individet og individets omgivelser, slik Bronfenbrenner (1977, 1979) har argumentert for. Ungdommenes relasjoner, venner, er det som får ungdommene inn i hasjbruken i utgangspunktet, mens intervensjonen gir grobunn for empowerment, som deretter fører til at ungdommen tar bevisste valg og velger bort venner, en påvirkning på sine omgivelser.

Tema 5: Annet forhold til venner. Et annet tema handler om ungdommenes endrede forhold til sine venner etter intervensjonen. Også disse ungdommene forteller om hvordan vennemiljøer hadde innvirkning på når de startet å ruse seg. Dette viser påvirkningen ungdommens omgivelser har på han eller henne. Kristian sier han har noen av de samme vennene fremdeles, men at han nå har et endret forhold til dem:

Ja, men på en litt annen måte føler jeg. Fordi nå, ja altså nå går vi på forskjellige skoler og sånn da, så det er ikke sånn veldig mye vi er sammen og sånn og jeg føler at det er mye andre temaer og sånn vi snakker om og sånn. Nå er det mer sånn, vi har det gøy sammen og sånn, ikke finner på noe sånn trøbbel eller bare går rundt og gjør ting og sånn (Kristian).

Samspillet Kristian har med sine venner har endret seg etter at de begynte på ulike videregående skoler, og han sier at de har det mer gøy sammen enn tidligere. Han nevner videre at to av hans venner også har begynt på ruskontrakt. Bestemmelsen om intervensjonen i exosystemet muliggjør dermed endringer hos både individet og i individets relasjoner. Kristian sin opplevelse av å være med sine venner har i kjølvannet av intervensjonen gått fra å være preget av et fellesskap med rus, til å bli en vennegjeng som ikke “finner på noe sånn trøbbel” lenger. Det er nærliggende å tro at Kristian har bidratt til endring i sin vennerelasjon fordi han er en av de som tar avstand fra rus og med dette endrer innholdet i fellesskapet. Ved å ta avstand uttrykker han også empowerment fordi han bidrar til at vennegjengen snakker om andre temaer enn rus og ved at de finner på andre aktiviteter enn tidligere.

Ole forteller at han holder seg mer unna folk som røyker, men selv om mange av hans venner fortsatt gjør det, opplever han at han klarer å si nei. Vi ser derfor at bestemmelsen om intervensjon skaper indirekte følger i relasjoner. Det å si nei skaper en annen relasjon til hans venner og vitner om empowerment. Før var hans relasjon til vennene sine preget av hasj nesten hver dag, mens Ole nå har tatt kontroll og velger å si nei dersom han blir tilbudt hasj. Et endret fellesskap for Ole har dermed oppstått, hvor Ole selv har påvirket sine omgivelser, som følge av et samspill mellom samfunnet og individet.

Det endrede vennefellesskapet Ole og Kristian har skapt viser hvordan empowerment både skapes i samspill og uttrykkes i samspill (Prilleltensky, Nelson & Peirson 2001; Rappaport, 1987).

Tema 6: Mer åpenhet i forholdet til foreldrene. Flere av ungdommene beskriver et endret forhold til sine foreldre etter intervensjonen. De forteller om en større åpenhet mellom dem og beskriver dette som endringer de setter pris på. Fortellingene handler om at informasjonen om hasjbruket er lagt frem, de trenger ikke lenger lyve eller skjule informasjon

for foreldrene, og dette har dermed skapt større åpenhet mellom dem. Ole forteller om det positive ved at foreldrene hans nå vet alt og fordelene ved at all informasjonen er kommet frem:

(...) Det er ikke noe stort press på meg, (...) før måtte jeg hele tiden tenke over hvordan jeg svarte på ting for å ikke si noe feil, mens nå er det litt sånn, nå kan jeg være mere åpen fordi jeg ikke gjør noe galt (Ole).

Ole forteller her om at han kan være mer åpen og hvordan det medfører mindre press på han. På denne måten opplever Ole en mindre stressende hverdag fordi han slipper å være bekymret for hva han kan fortelle og ikke, nettopp fordi de nå vet alt, og han har ikke lenger en atferd han trenger å bekymre seg over om de får vite noe om.

Gina forteller også om en endring i forholdet hennes til foreldrene sine etter intervensjonen: “Vi har vel egentlig fått mye bedre forhold fordi vi kan snakke mer åpent fordi vi har fått så mye hjelp, av liksom, politi, helsesøster og barnevernet og sånn”. Også Ginas fortelling vitner om noe positivt som følge av intervensjonen med politi og helsesøster, nettopp fordi de har fått mer hjelp av blant andre barnevernet gjennom intervensjonen. Dette har skapt et mer positivt forhold mellom Gina og foreldrene hennes. Denne hjelpen ble iverksatt som en følge av det første møtet med politiet.

Under intervjuene med politiet snakket de ofte om det å få frem informasjon mellom ungdom og foreldre:

(...)så har jeg opplevd veldig at det er mange ting som de skulle ønske de skulle sagt til foreldrene sine for eksempel at de, “det og det kan kanskje bli mindre grenser på det kanskje, også trenger jeg kanskje at du henter meg på fest når jeg er ute på kvelden, at det hadde jeg synes vært allright”, men det har de kanskje aldri sagt til foreldrene sine og det å kunne fortelle det da videre, så blir det sånn at man fungerer litt som en sånn hvordan man vil ha det også vil foreldrene høre på det, så det blir litt sånn der. Det er ikke så mye vi gjør egentlig, men vi legger hvert fall til rette for at de kan få vite hvordan barnet vil ha det da, og omvendt og det er veldig positivt (Politi 1).

Intervensjonen gjør at informasjonen mellom ungdom og foreldre kommer frem og på denne måten tilrettelegger intervensjonen for mer åpenhet. Vi ser gjennom disse fortellingene hvordan intervensjonen kan ha bidratt til at foreldrene vet mer om ungdommens liv og at det også påvirker samspillet dem imellom. Helsesøster og politiet har intervenert i Oles liv ved å få frem informasjon og med dette skapt en endring i Oles relasjon til foreldrene sine nettopp i form av mer åpenhet. Dette gjør også at han føler seg mer rolig, eller opplever mindre press,

som han selv sier. Det har også vært viktig for relasjonen mellom Gina og foreldrene at de har fått hjelp på grunn av bestemmelsen av intervensjon exosystemet. Det at Gina og foreldrene nå kan snakke åpent sammen kan skape grunnlag for et bedre relasjon mellom dem.

Vi ser igjen her hvordan intervensjonen kan bidra til endring i ungdommens relasjoner som igjen kan virke positivt for ungdommen. Dette er fordi bestemmelsen om intervensjon i exosystemet påvirker selve intervensjonen som legger grunnlag for større åpenhet i relasjonen mellom ungdom og foreldre. Dette viser Bronfenbrenners (1977, 1979) argument om påvirkning mellom ulike systemer. Intervensjonen kan være til gode for ungdommen fordi relasjonen mellom ungdom og foreldre da oppleves som en mer positiv og støttende relasjon, som følge av åpenheten. Denne endrede relasjonen kan derfor ha en positiv innvirkning på ungdommens individuelle well-being, og viser hvordan well-being også oppstår eller økes i et samspill mellom foreldre og ungdom, som en følge av samspillet mellom ungdommen og representantene fra samfunnet. Dette illustrerer igjen hvordan well-being oppstår og styrkes gjennom individets omgivelser (Nelson & Prilleltensky, 2010).

Tema 7: Mer interesse fra foreldrene. En av de andre endringene som noen av ungdommene forteller om etter intervensjonen, er at de opplever økt interesse og flere spørsmål fra foreldrene. Kristian forteller at faren hans har vist noe mer interesse etter at han begynte på ruskontrakt: "(...) Pappa har liksom vært litt mer sånn, snakker om det da, eller "hvordan er det på ruskontrakt?" og spør spørsmål omkring rus og sånne ting". Ole er også en av ungdommene som snakker en del om dette:

Ja, før så spurte de ikke så mye om hva jeg drev med og (...) de regnet med at jeg skulle klare å ta vare på meg selv, mens nå sånn i etterkant eller i ettertid så er det, da stiller de mer spørsmål, altså, sånn "hvor skal du" "når er du hjemme" sørge for at jeg ikke gjør noe da for å kørde til den kontrakten (Ole).

Ole forteller her om flere spørsmål fra foreldrene sine etter at han begynte på ruskontrakt. Det vitner også her om et endret samspill mellom Ole og hans foreldre, ved at de viser noe mer interesse. Vi ser her i begge tilfeller hvordan bestemmelsen om intervensjonen i exosystemet i tillegg til samhandlingen med politiet og helsesøster, intervensjoner i ungdommens liv og med dette skaper endringer i ungdommens relasjoner, ved at relasjonene nå virker mer støttende. Dette samsvarer med Bronfenbrenners modell (1977, 1979) og CP fordi systemer utenfor ungdommen påvirker ungdommens samspill med sine nære relasjoner. Dette viser hvordan man ikke kan se et individs endringer kun i et isolert vakuum, men som en del av en

større helhet. Det kan tenkes at mer interesse fra foreldrene skaper en opplevelse av støtte for ungdommen. Slik støtte vil følgelig kunne bidra til økt well-being (Nelson & Prilleltensky, 2010; Cowen, 1994).

Det at foreldrene viser mer interesse kan henge sammen med at de nå har fått vite mer om ungdommen enn de gjorde før. Under intervjuene med politiet ble det flere ganger snakket om foreldres uvitenhet om ungdommens atferd og at bekymringssamtalen kan være med på å åpne foreldrenes visshet om ungdommen:

Ja, vi har jo veldig mange bekymringssamtaler. Der man, altså som jeg akkurat sa, får, kanskje får opp øya til foreldre på en del områder, for det er mange, mange ganger vi ringer foreldre, for eksempel vedrørende rus da, der det liksom kommer veldig overraskende på dem, de har ikke formening, ingen anelse om at ungdommen deres driver med dette her. Og da er det mange foreldre som virkelig legger seg i selen og tar imot hjelp og virkelig, ja, endrer ting da, som gjør at dette snur (Politi 2).

På denne måten ser vi hvordan informasjonen som foreldrene får kan bidra til at også de ønsker å gjøre noen endringer. Politiet snakket også om dette i forbindelse med at de ofte gir foreldre konkrete råd til hvordan de kunne bidra til å bedre situasjonen. Dette kan være det å være litt mer tilgjengelige og vise litt mer interesse for ungdommens liv. Dette viser hvordan samspillet mellom politi og foreldre, som utgjør mesosystemet i ungdommens liv, kan bidra til ungdommenes positive fortellinger om endring.

Negative fortellinger om endring

Hittil i analysen har vi sett på de positive fortellingene om endring. De negative fortellingene handlet blant annet om mindre gode opplevelser i møtet med politi og helsesøster. Sara forteller om hennes møte på politistasjonen:

Jeg husker ikke hvor mange ganger jeg var der heller, for det meste foregikk på helsestasjonen og hos legen, men jeg vet at jeg hadde en episode hos politiet hvor jeg følte meg som den verste rømningen for den saks skyld. Altså, det, de, det var liksom ikke meg som var helt i fokus, det var min mor og hennes bekymring (Sara).

Sara følte seg som en rømning og følte at fokuset ikke lå på henne, men på hennes mor. Hun forteller videre om hvordan det opplevdes å avlevere urinprøver hos helsesøster eller lege:

Nei. Jeg vendte meg til, jeg vet at jeg bytta en del ganger også vendte jeg meg til en person som var veldig grei å ha. Også, som liksom bare kunne ta på krana uten at jeg gjorde det og lot meg gjøre mitt og bruke den tiden jeg trengte, mens så plutselig forsvant denne personen også kom det en ny en, også kom det enda en ny en og det, det gjør noe med en. Og sånn var det hos legen også, de, de bytta på, det var liksom de du treffer hver gang du skal til legen ellers og det er veldig ekkelt. Og noen av de, altså hvis jeg hadde skrudd på krana, skrudde hun krana av og [sa:] "du trenger ikke ha på den" eller hvis jeg skrudde den på hard styrke så skrudde de den av på svak og sier at "det hjelper ikke med så hard styrke" og hun vet jo ikke hva som hjelper for meg. Så det, det var ekkelt, det vet jeg. Jeg var veldig, jeg var veldig sint på grunn av det, at de bytta hele tida. Men det tror jeg jeg sa ifra om også, men jeg husker ikke om jeg fikk noe svar (Sara).

Saras opplevelser av møtet med politi, helsesøster og legekantor viste seg å være mindre gode. Disse beskrivelsene ble oppfattet som svært negative for Sara, hvilket er naturlig tatt i betraktning den sårbare situasjonen hun var i. Disse beskrivelsene er knyttet til at hun følte at hun ikke var i fokus, hun følte seg mistenkeliggjort og hun følte ikke at hun ble hørt. Det kan derfor tenkes at Saras møte med politi og helsesøster ikke dannet et godt samspill mellom dem, hvilket kan ha skapt et dårlig grunnlag for potensielle endringer i Saras liv.

Tema 8: Vedvarende negativ relasjon til mor. En stor del av Saras fortellinger handler om hennes forhold til moren. Hun forteller at dette forholdet var dårlig før intervensjonen, men også under og i tiden etter. Det som gjorde det ekstra vanskelig for Sara var at det var hennes mor som anga henne til politiet. I tillegg kom moren med trusler om at dersom Sara ikke samtykket til ruskontrakt, så ville hun bli kastet ut hjemmefra. Sara beskriver hvordan hun opplevde dette:

Jeg var vel fly forbanna på henne fordi valget jeg fikk var jo å enten gjøre det eller så var det, så skulle jeg ut. Og jeg hadde jo ikke noe sted å dra. Så det ble, hun vet jo hvor mine knapper er og hun vet jo, hun visste jo hva hun skulle si, så jeg hadde jo ikke noe valg og, der igjen så var det jo et svik, akkurat da (Sara).

Det at Sara ble innkalt til politiet på grunn av sin mor følte for Sara som et svik, fordi hun fikk valget om å gjennomføre ruskontrakt eller å bli kastet ut av sitt eget hjem. På denne måten kan trusselen mor kom med skape et dårlig utgangspunkt for gjennomføringen av intervensjonen. Det kan på denne måten tolkes som at det dårlige forholdet de hadde før intervensjonen nærmest ble verre i etterkant. Sara knytter hennes forhold til sin mor til hvordan hun har det med seg selv i dag:

Jeg har en tøff hverdag, det er ikke noe lett. Det er jo min mor som spiller mye følelser rundt meg. Ellers så ser jeg bare fremover egentlig. Jeg føler ikke at jeg lever i nåtid. Jeg ser fremover og venter til at det skal bli bra (Sara).

Videre forteller hun mer om forholdet til moren sin:

Vi er som en berg og dalbane som aldri stopper, men som ikke har så mange oppturer egentlig. Vi, det har vært, vi har ikke noe mor og datter bånd egentlig. Vi hadde vel ikke det før heller. Både før og etter. Ja, det er liksom det samme, vi, vi krangler og vi slåss og ja, jeg ser ikke på hun som noe mor den dag i dag (Sara).

Disse sitatene forteller oss om liten eller ingen endring i hvordan Sara har det med seg selv og spesielt forholdet hun har til moren sin. Disse beskrivelsene av hvordan Saras relasjon til mor er ødeleggende for henne, forteller oss om Saras individuelle well-being, som ikke er god, slik hun beskriver. Dette kan tolkes som at relasjonen til mor skaper hindringer for at Sara kan oppnå bedre well-being. Dette samsvarer med CPs fokus på at well-being kan påvirkes av relasjoner (Nelson & Prilleltensky, 2010). I Saras tilfelle ser vi derfor hvordan et individs omgivelser kan påvirke well-being i negativ retning.

Tema 9: Velger sin egen familie. Som vist i temaet ovenfor, har Sara flere negative beskrivelser knyttet til sin biologiske familie, spesielt sin mor. Hun knytter dette til at hun føler hun har et tøft liv som hun må jobbe seg gjennom. Hun snakket likevel om noen endringer i livssituasjonen som hun selv mente oppsto av andre årsaker, blant annet fordi hun ble gravid rett etter at hun avsluttet ruskontrakten. På tross av at Sara generelt har negative fortellinger og beskriver lite endringer, kan vi ved å anvende et CP-perspektiv, se antydninger til empowerment i form av at Sara er klar på hvem hun anser som familie.

Sara sitt forhold til sine daværende venner er endret etter intervensjonen, og hun har fått nye venner som hun anser som sin familie: "(...) mine venner er min familie, så utelukker jeg resten av familien som er den biologiske.". Videre sier hun:

Nei. Han [eks-kjæreste] har jeg ikke noe kontakt med, han er en tulling som jeg da har prøvd å få en kontrakt med, som jeg har også fått til. Nei, han har jeg ikke kontakt med, og de vennene har jeg, noen har jeg kontakt med, noen har jeg mer og noen har jeg mindre, veldig få egentlig som jeg har god kontakt med. Møter jeg dem, altså har jo flytta og alle har jo, vi er liksom ikke den samme gjengen lenger, men møter jeg dem så blir jeg jo glad og vi snakker sammen og, flere av de har jo kommet ut av det, den gropa selv. Ellers så har jeg mine nye venner som jeg henger med og det er jo ikke noe sånt i det miljøet i det hele tatt (Sara).

Sara snakker altså om at hun har mindre kontakt med de gamle vennene sine og ekskjæresten, men at hun opplever å bli glad dersom hun treffer vennene. Likevel har hun nye venner som ikke driver med rus.

Det at Sara nå har nye venner som hun anser som familie, viser at intervensjonen har skapt ringvirkninger som har muliggjort Saras påvirkning på sine omgivelser. Hun har forflyttet seg fra et fellesskap med rus til å knytte seg til et mer positivt fellesskap uten rus. Hun forteller blant annet at dette handler om at hun ikke ønsker at rus skal være en del av livet til hennes toårige sønn. Sara viser dermed empowerment fordi hun skaper endringer i sine omgivelser, slik som Rappaport (1987) argumenterte for, ved å bevege seg fra en vennegjeng til en annen. Her kan Saras fortelling sammenlignes med noen av de andre ungdommenes positive fortellinger fordi hun tar klare grep om å velge sin egen familie og med dette avskriver sin mor. Ved å ta dette valget viser hun empowerment og uttrykker kontroll i eget liv (Nelson & Prilleltensky, 2010; Lord & Hutchison, 1993; Rappaport, 1981).

Tema 10: Mangel på støtte. Intervensjonen ungdommene har vært gjennom kan skape et behov for støtte fordi det kan oppleves vanskelig alene. Sara forteller i negative termer om hvordan hun hadde det under perioden med intervensjon: “Man føler seg litt innestengt for man er jo helt alene egentlig, oppi det. Det er deg selv og dine problemer som kanskje vil prate, men som ikke får det ut”. Sara beskriver at hun følte seg alene under perioden med intervensjon og at dette opplevdes som vanskelig for henne. Sara snakker om det å klare å åpne seg under samtalene og hvor vanskelig hun syntes dette var:

Ja, kjemi har veldig mye å si for meg, så det tror jeg har spilt en stor rolle. Så er det jo det hvordan du blir møtt også. Så hvis jeg hadde blitt møtt godt så kan det hende at jeg hadde åpnet meg og hvis jeg var med, når min mor var med, så kom det jo ingenting ut av meg. Det, jeg snakker jo ikke foran hun. Så, ja det har veldig mye å si, kjemien, og hvem som er tilstede egentlig (Sara).

Sara forteller at kjemi og hvordan hun blir møtt har mye å si for om hun åpner seg, men det kan også tyde på at relasjonen mellom Sara og hennes mor hindret et godt samspill mellom Sara og politiet. Mor kan ha hindret et positiv samspill fordi Sara ikke ønsket å snakke åpent dersom hennes mor var med. Med bakgrunn i den økologiske modellen (Bronfenbrenner, 1977, 1979), er det naturlig å anta at også relasjonene til ungdommen vil påvirke utfallet av intervensjonen. I Saras tilfelle kan hennes relasjon til mor skape begrensninger for hennes muligheter til en positiv endring. Dette er fordi moren kan ha hindret et positivt samspill mellom Sara og politiet og helsesøster.

Sara forteller også om hvordan hun opplevde å ikke være i fokus under samtalen med politiet:

(...) Det var som sagt, min mor og hennes bekymring. Det var ikke meg og mitt. At jeg hadde det vondt hjemme hadde ikke noe å si for hvordan det var som det var, det var bare at "det må du slutte med" og "sånn skal det ikke være" (Sara).

Sara påpeker selv at hun hadde det vondt hjemme, muligens som en årsak til at hun røyket hasj. For Sara kan det oppleves uheldig at fokuset rettes mot at hun må slutte med rusen dersom årsakene til hennes atferd egentlig handler om problemer i relasjonen til mor. Det kan oppleves som at hun alene blir ansvarliggjort for hele situasjonen og dermed føler seg alene i perioden på ruskontrakt. Dette kan si noe om at samspillet mellom Sara og politi ikke var til gode for Sara, nettopp fordi hun følte at fokuset ikke lå på henne og at hun stod alene i det. Mangelen på sosial støtte fra mor og politi kan dermed hindre økt well-being for Sara (Cowen, 1994).

Politiet snakket om hvordan noen ungdommer faktisk står alene i den perioden hvor de går på ruskontrakt, som kan være vanskelig for mange som kanskje ikke har lyktes på andre områder tidligere:

(...) men det med urinprøvekontrakter er jo også noe veldig positivt, ehm, til en viss grad. Jeg er litt skeptisk til det noen ganger faktisk, for jeg føler at hvis du er 15-16 år og har brukt narkotika også får du en påtaleunntatelse med vilkår om ruskontrakt så ligger det veldig mye i deg selv. Du må på en måte stå i det selv da, det er ikke sånn at, det er, det gjør ikke at det er mange voksne rundt der som guider deg i en retning eller andre, du må på en måte unngå å bruke narkotika kun selv, og mange av de ungdommene ha jo på en måte kanskje aldri lykkes i noe, ikke en ting. Også får de en sånn her må du lykkes eller så blir det straffbart, en ny anmeldelse på det. Så skjer det ting også går de på en smell, også gjør de en feil til da, også mislykkes de i det og, og da har man ikke så mye, høyere å gå opp da. Når det på en måte er ferdig. Så det er liksom, for og imot kun urinprøvekontrakt, jeg tror at det må være endel av kanskje litt mer ting da, for noen av dem (Politi 3).

Det er med andre ord et stort ansvar for ungdommen å skulle slutte på egen hånd, og det kan også føre til at de opplever press. Det å ikke ha et støtteapparat rundt seg, som for eksempel familie eller hjelpeapparatet, kan gi store utfordringer for gjennomføring og utfall av intervensjonen, hvilket igjen kan oppleves som et nederlag. Følgene av denne ansvarliggjøringen er at fokus på samspillet mellom individ og omgivelsene uteblir, og da er veien kort til en individualistisk fallgrube (Ryan, 1972; Madsen, 2010), som CP taler imot (Nelson & Prilleltensky, 2010). Resultatet kan være at ungdommen føler seg alene og kanskje ikke gjennomgår positive endringer gjennom intervensjonen.

I Saras tilfelle vil hennes uheldige relasjon til moren ikke bare hindre et godt samspill, men også kunne hindre endring spesielt knyttet til oppnåelse av well-being og empowerment. Dette er fordi well-being og empowerment ofte vil påvirkes av omgivelsene (Nelson & Prilleltensky, 2010; Lord & Hutchison, 1993; Prilleltensky, Nelson & Peirson, 2001). Likevel tyder det på at Sara på et vis viser kontroll, i form av at hun velger bort sin biologiske familie til fordel for sine venner, som nevnt tidligere i analysen. Individet er ikke utelukkende påvirket av sine omgivelser, og som Bronfenbrenner (1977, 1979) påpekte, er det et samspill mellom de ulike systemene. Det betyr også at individets karakteristikk kan være sterke nok til å likevel oppnå well-being og empowerment til tross for at omgivelsene ikke er de beste, såkalt resiliens (Prilleltensky, Nelson & Peirson, 2001, s.150). For Sara kan tilfellet være at hun på tross av omgivelsene på et vis klarer å være sterk nok til å ta avgjørelser knyttet til venneforhold, og dermed former sine egne omgivelser til det bedre.

Til sammenligning er Fredriks fortelling annerledes enn Sara sin. Fredrik fortalte om en trygg og fin barndom med støttende foreldre. Fredrik opplevde også oppmuntring fra foreldre gjennom perioden med intervensjon. Fredrik hadde positive opplevelser med politi og helsesøster og viste empowerment i valget om å kutte kontakt med venner som røyket hasj. Forutsetningene for å klare å slutte med rus er ulike. Gode relasjoner og et positivt møte med politi og helsesøster vil kunne gi bedre forutsetninger for å lykkes enn det motsatte. Det kan tenkes at Fredriks positive opplevelse av intervensjonen og hans støttende foreldre skaper grobunn for økning i både empowerment og well-being. Gode relasjoner eller et godt møte er dog ingen garanti for at man lykkes, men de ovennevnte eksemplene viser viktigheten av å *forstå* at individet påvirkes av sin kontekst og at omgivelsene i enkelte tilfeller også burde arbeides med i intervensjoner. Dette kunne kanskje gjort situasjonen enklere for eksempelvis Sara.

Det finnes også unntak hvor noen klarer seg bra på tross av vanskelige forhold rundt seg. Kristian har en fortid som fosterhjemsbarn og har opplevd mye psykisk sykdom og utfordringer i familien gjennom barndommen. Han opplever likevel økt selvfølelse og kontroll i livet sitt. For Kristian kan det også hende at individuelle styrker hos han kan ha ført til endring, på tross av at forholdene ikke var optimale (Prilleltensky, Nelson & Peirson, 2001). En annen forståelse av Kristians endring kan handle om at helsesøster viste interesse og gir han opplevelsen av å ha andre enn familie som tror på og støtter ham. Denne støtten fra helsesøster kan bidra til at han opplever sosial støtte og ikke står alene i intervensjonen. Likevel så vil man ifølge Bronfenbrenner (1977, 1979) ikke kunne forstå individets endringer

som følge av kun individuelle karakteristikk eller kun påvirkning fra ulike systemer alene. Det er det gjensidige samspillet mellom individ og system som er viktig.

Generell diskusjon

Denne oppgaven har undersøkt hvordan CP kan bidra til å forstå disse endringene ungdommene beskriver. Ved å anvende et CP-perspektiv har vi sett viktigheten av å inkludere ungdommenes kontekst, for å forstå deres endringer. Ungdommene fortalte om deres opplevelser i både negative og positive termer knyttet til endring og vi valgte derfor å dele inn analysen i positive fortellinger om endring og negative fortellinger om endring. Våre funn viser hvordan politi og helsesøsters intervensjon intervensjoner i ungdommenes liv og hvordan samspillet mellom ungdom og instans fungerer. Videre viste våre funn at dette samspillet kan skape endringer hos ungdommen og hvordan ungdommen selv skaper endringer i sine relasjoner. I tillegg så vi hvordan relasjoner og samspill kan bidra til å hemme eller fremme endring hos ungdommen.

Vi har forsøkt å vise hvordan mennesker hele tiden inngår i et samspill med sine omgivelser ved at endringene ikke oppstår isolert og at endringene også påvirker omgivelser. Verken de personlige endringene eller de relasjonelle endringene kan sees uavhengig av hverandre. Personlige endringer oppstår i samspill mellom individ og intervensjon kan igjen gjøre ungdommen rustet til å endre samspill mellom seg selv og sine relasjoner. Endringene overlapper ved at for eksempel personlige endringer påvirker relasjonelle endringer og de bør derfor ikke sees som uavhengige av hverandre.

Våre funn kan ha betydning for flere områder. For det første tydeliggjør våre funn viktigheten av å forstå hvordan individet blir påvirket av sine omgivelser og hvilke følger dette kan ha for individet. Samtidig viser funnene at individet ikke er utelukkende påvirket av sin kontekst, men som er et aktivt individ som også kan påvirke sine egne omgivelser (Bronfenbrenner, 1977, 1979; Gardiner & Kozmitski, 2008). Funnene sett i lys av CP og Bronfenbrenners systemmodell (1977, 1979) bidrar til å forstå hvordan intervensjonen som settes i gang av et system over ungdommen, i exosystemet, får følger for ulike samspill i mikrosystemet. Disse følgene innebærer endringer på relasjonelt og personlig plan, også i mikrosystemet. I dette ligger det også at i disse samspillene skapes det grobunn for utvikling av empowerment og well-being. Well-being utvikles ikke i isolasjon, men påvirkes av blant annet positive relasjoner slik Cowen (1994) påpekte. Empowerment viser seg også å oppstå i samhandling og relasjon til andre, slik som studien av Lord & Hutchison (1993) viste. Disse egenskapene kan igjen føre til at individet endrer de ulike fellesskapene de er en del av, altså

at de påvirker sine egne omgivelser og er aktive deltagere i eget liv (Bronfenbrenner, 1977, 1979; Gardiner & Kozmitski, 2008).

Videre bidrar CP til å forstå funnene på en annen måte enn en individuell forståelsesramme ville gjort. En individuell forståelsesramme ville kanskje ikke undersøkt nærmere hvordan samspeilet mellom samfunn og individ fungerer, men ville i stedet forstått atferd og endring som følge av eksempelvis individets karakteristikk alene. I tillegg ville det kanskje ikke blitt tydeliggjort hvordan et system over individet kan påvirke individet og igjen hvordan individet kan påvirke sine omgivelser.

Analysen har også vist at ved å anvende et CP perspektiv, hvor kontekst tas med i betraktning, viser denne studien de omkringliggende gevinstene av å slutte med rus. I tillegg til at ungdommen slutter med et ulovlig narkotisk middel som i seg selv er bra, gir dette følger for flere områder i ungdommens liv. Eksempelvis kan det gi positive følger for ungdommens relasjoner, som venne- og foreldreforhold. Det er med andre ord ikke bare de potensielle fysiske skadene av rusmisbruk som gjennomgår endring, men også ungdommens tilgang til nye fellesskap og endrede fellesskap. Det er i disse fellesskapene at well-being og empowerment skapes og disse kommer derfor i kjølevannet av det å slutte med rus. Det er nettopp dette som et kontekstbasert perspektiv kan bidra med av kunnskap i denne sammenhengen. Det er selvsagt at de fysiske endringene som oppstår ved å slutte med rus vil være en fordel for ungdommen, men i denne oppgaven viser vi de *andre* gevinstene som kommer i tillegg og det er med CP perspektivet vi kan forklare endringene.

For det andre kan funnene våre knyttes til forebygging. Innledningsvis påpekte vi hvordan CP er opptatt av forebygging ved tidlig intervensjon, fremfor for behandling av utviklede problemer (Nelson & Prilleltensky, 2010). Hva gjelder vår studie kan det tenkes at de personlige og relasjonelle endringene i ungdommens liv kan bidra til at ungdommene ikke gjentar den kriminelle atferden fordi de nå har opplevd de positive gevinstene av å slutte med rus. Det kan tenkes at økt well-being og empowerment kan bidra til å opprettholde de positive endringene fordi disse skaper større tilfredshet over eget liv nå, enn før, i tillegg til en større følelse av kontroll over eget liv.

For det tredje vil våre funn være nyttige for politiet og helsesøsters arbeid. Spesifikt har vi sett hvor viktig konteksten er for utfallet av endringer hos ungdommen. Gode relasjoner og et godt møte skaper utgangspunkt for positive endringer, mens dårlige relasjoner og et dårlig møte kan skape utgangspunkt for lite endringer. På bakgrunn av det kan vi si at politiet og helsesøster lykkes godt med intervensjonen i de tilfellene hvor ungdommene har gode og

støttende relasjoner i tillegg. I Saras situasjon, som bar preg av en dårlig relasjon til mor, kunne det kanskje vært nyttig å jobbe mer med relasjonen til moren og ikke bare Sara alene.

Både politi og helsesøster opplyser om viktigheten av samarbeid på tvers av instanser som barnevern, psykolog og skole, i tillegg til å trekke inn hele familien når de arbeider med ungdommer. På bakgrunn av våre funn, om viktigheten av ungdommens omgivelser for endring, oppfordrer vi til fortsatt økt fokus på et tverrfaglig samarbeid og inkludering av ungdommens nære relasjoner, fordi vi har sett at ungdommens kontekst er viktig for å kunne oppnå en positiv endring.

Studiens begrensninger

Vår studie har primært sett på *endring* hos individet og dets nære relasjoner. Nelson og Prilleltensky (2010) påpeker at de fleste CP-intervensjoner arbeider lindrende og dermed skaper endringer i individet og dets relasjoner (s. 160-161). Nelson og Prilleltensky påpeker også at intervensjonene i større grad bør være transformerende (s. 161). Det er med det transformerende arbeidet man kan endre de kontekstuelle faktorene som man i CP i utgangspunktet mener er skyldige i individenes problemer. Ved å se på bekymringssamtale og ruskontrakt kan det argumenteres for at vårt fokus er for snevert, fordi intervensjonen kun omhandler individet og deres nærmeste, og med dette kan det transformative fokuset i CP falle bort.

Samtidig har vi sett hvordan individet selv er bidragsytere til sine omgivelser. Om det så det ikke handler om sosial endring på samfunnsnivå, er disse endringene viktige og utvider temaet fra et rent individualistisk fokus. Som nevnt i avsnittet ovenfor vil empowerment, well-being og gode relasjoner fungere styrkende i et langsiktig perspektiv og disse momentene vil også kunne minke sjansen for at kriminell atferd oppstår. Sett på denne måten kan også individuelle intervensjoner kunne sees på som et bidrag til en sosial endring, i et mer langsiktig perspektiv. Muligens kan arbeidet med bekymringssamtalen og ruskontrakt dermed på et vis sees på som transformerende. Dette er fordi det kan tenkes at den potensielle sammenhengen mellom økt fokus på forebyggende arbeid og nedgang i ungdomskriminalitet kan handle om at det har skjedd noe transformativt. Det ville vært interessant å undersøke de langsiktige endringene av de forebyggende intervensjonene, for å i enda større grad kunne undersøke den mulige transformative endringen.

Avslutning

Vi ønsket å forstå virkningen av forebyggende intervensjoner ved å anvende et CP perspektiv. Funnene viste at virkningen handlet om ulike endringer i kontekst. Funnene

indikerte flere gevinster som springer ut fra intervensjonen utover det å slutte å ruse seg. Ungdommene med positive fortellinger beskriver et godt møte med politi og helsesøster og endringer som kom ungdommene til gode. Temaene som underbygget de positive fortellingene omhandlet en ny relasjon i helsesøster, opplevelse av mer glede og et mer positivt syn på seg selv, opplevelse av endringer i venneforhold, utvikling av et mer åpent forhold til foreldrene og opplevelse mer interesse fra foreldre. Under negative fortellinger er historiene preget av et mindre godt møte med politi og helsesøster og få endringer. Temaene som underbygget de negative fortellingene handlet om vedvarende negativ relasjon og mangel på støtte. Samtidig vitner disse fortellingene om kontroll i livet hva gjelder valg av familie. Vi har også sett hvordan well-being og empowerment oppstår i samspillet mellom ungdom og intervensjon. Videre har vi sett at empowerment uttrykkes blant flere av informantene, ved at de former sine egne omgivelser. De positive fortellingene danner også grobunn for økt well-being.

Videre har vi sett hvordan ungdommens relasjoner kan ha en innvirkning på om ungdommen opplever positive endringer som følge av intervensjonen. Funnene indikerer at grunnleggende gode og støttende relasjoner kan ha en positiv innvirkning på om det skjer flere endringer i ungdommens liv, mens dårlige relasjoner kan virke negativt for ungdommens endringer. Det kan også tenkes at et individs egne styrker eller egenskaper kan bidra til endring på tross av at forholdene ikke ligger til rette for det.

Vi har diskutert funnenes betydning for tre områder. For det første tydeliggjør funnene forståelsen av samspillet mellom individ og samfunn ved at vi ser den gjensidige påvirkningen mellom dem. For det andre har funnene vist konsekvensene av ungdommens endringer for individ og relasjoner, ved at det å slutte med rus skaper gevinster for ungdommene selv, men også for deres relasjoner til venner og foreldre. Konsekvensene av endring har også hatt betydning for forebyggingsperspektivet fordi det kan tenkes at de personlige og relasjonelle endringene i ungdommens liv kan bidra til at ungdommene ikke gjentar den kriminelle atferden. For det tredje har funnene vist betydningen for politi og helsesøsters arbeid fordi funnene vektlegger viktigheten av å ta individets omgivelser i betraktning under gjennomføringen av intervensjonen. Avslutningsvis problematiserte vi oppgavens mangel på et transformativt fokus, som CP vektlegger. Samtidig påpeker vi hvordan individets endringer kan sees på som forebyggende og at bekymringssamtale og ruskontrakt dermed kan være transformerende intervensjoner, i et langsiktig perspektiv.

Litteraturliste

- Actis. (2015, 14. april). Ungdomskontrakter - fra bot til bedring. Hentet fra http://www.actis.no/no/nyhetsarkiv/narkotika/Ungdomskontrakter+%E2%80%93+fra+bot+til+bedring.b7C_wlrGW8.ips
- Alsop, R., Bertelsen, M. & Holland, J. (2006). *Empowerment in Practice: From Analysis to Implementation*. Washington, DC: The World Bank.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101. DOI: 10.1191/1478088706qp063oa.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an Experimental Ecology of Human Development. *American Psychologist*, 32, 513-531. DOI: 10.1037/0003-066X.32.7.513.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the Family as a Context for Human Development. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742. DOI: 10.1037/0012-1649.22.6.723.
- Carlquist, E., Nafstad, H. E., & Blakar, R. M. (2007). Community Psychology in a Scandinavian Welfare Society: "The Case of Norway". I Reich, S.M., Riemer, M., Prilleltensky, I. & Montero, M. (Red.), *International Community Psychology: History and Theories* (s. 325-340). New York: Springer.
- Cowen, E. L. (1994). The Enhancement of Psychological Wellness: Challenges and Opportunities. *American Journal of Community Psychology*, 22(2). 149-179. DOI: 10.1007/BF02506861.
- Dalton, J. H., Elias, M. J., & Wandersman, A. (2007). *Community Psychology: Linking Individuals and Communities* (2. utg.). Belmont, California: Thomson/Wadsworth.
- Dobkin, P.L., Tremblay, R.E., Mâsse, L.C & Vitaro, F. (1995). Individual and Peer Characteristics in Predicting Boys' Early Onset of Substance Abuse: A Seven-Year Longitudinal Study. *Child Development*, 66(4). 1198-1214. DOI: 10.1111/j.1467-8624.1995.tb00931.x.
- Gardiner, H. W., & Kosmitzki, C. (2008). *Lives Across Cultures: Cross-cultural Human Development* (4 utg.). Boston: Pearson.
- Joyce, A. S., Wolfaardt, U., Sribney, C., & Aylwin, A. S. (2006). Psychotherapy Research at the Start of the 21st century: The Persistence of the Art versus Science Controversy. *Canadian Journal of Psychiatry*, 51(13). 797-809.

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013a). Handlingsplanen for forebygging av kriminalitet 2013-2016. Lenke: https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013b). *Ett politi - rustet til å møte fremtidens utfordringer*. (NOU 2013:9). Lenke: <https://www.regjeringen.no/contentassets/5e2a1012dbc7449e8f57813e7822252b/no/pdfs/nou201320130009000dddpdfs.pdf>
- Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. London: Sage.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. (2 utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant. Kriminalitetsforebyggende arbeid* (2.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lord, J., & Hutchison, P. (1993). The Process of Empowerment: Implications for Theory and Practice. *Canadian Journal of Community Mental Health, 12(1)*, 5-22. DOI: 10.7870/cjcmh-1993-0001.
- Madsen, O. J. (2010). *Den terapeutiske kultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. (2.utg.). London: Sage Publications.
- Mâsse, L.C., & Tremblay, R. E. (1997). Behavior of Boys in Kindergarten and the Onset of Substance Use During Adolescence. *Arch Gen Psychiatry, 54(1)*, 62-68. DOI: 10.1001/archpsyc.1997.01830130068014.
- Nelson, G., & Prilleltensky, I. (2010). *Community Psychology: In Pursuit of Liberation and Well-being* (2 utg.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringsamtale: Dialog for ansvar og positiv endring*. Lenke: https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_2333.pdf
- Politi-loven. Lov 4.august 1995 nr. 53 om politiet.
- Prilleltensky I., Nelson, G., & Peirson, L. (2001). The Role of Power and Control in Children's Lives: An Ecological Analysis of Pathways Toward Wellness, Resilience and Problems. *Journal of Community and Applied Social Psychology, 11(2)*, 143-158. DOI: 10.1002/casp.616.
- Rappaport, J. (1981). In Praise of Paradox: A Social Policy of Empowerment over Prevention. *American Journal of Community Psychology, 9*, 1-25. DOI: 10.1007/BF00896357.

- Rappaport, J. (1984). Studies in Empowerment: Introduction to the Issue. *Prevention in Human Services*, 5, 1-7. DOI: 10.1300/J293v03n02_02.
- Rappaport, J. (1987). Terms of Empowerment/Exemplars of Prevention: Toward a Theory for Community Psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 1-24. DOI: 10.1007/BF00919275.
- Reber, A.S., Allen, R., & Reber, E.S. (2009). *Penguin Dictionary of Psychology*. (4. utg). London: Penguin.
- Riger, S. (1993). What's Wrong with Empowerment. *American journal of Community Psychology*, 21(3), 279-292. DOI: 10.1007/BF00941504.
- Ryan, W. (1972). *Blaming the Victim*. New York: Vintage.
- Sarason, S. B. (1974). *The Psychological Sense of Community: Prospects for a Community Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.
- von Münchov, O. (2014). Forebygger rus og kriminalitet. *Rus & Samfunn*, 2014(2), s. 7-9.
- Willig, C. (2008). *Introducing Qualitative Research in Psychology* (2 utg.). Maidenhead: McGraw Hill.
- Zimmerman, M. A. (2000). Empowerment Theory: Psychological Organizational and Community Levels of Analysis. I Rappaport, J. & Seidman, E. (Red.). *Handbook of Community Psychology* (s.43-63). New York: Kluwer Academic / Plenum Publishers.

